7354

FELIP CORTIELLA

El Morenet

Drama en tres actes

2 PESSETES

El Morenet

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

http://archive.org/details/elmorenetdramaen12614cort

FELIP CORTIELLA

El Morenet

DRAMA EN TRES ACTES

ESTRENAT EL 6 DE DESEMBRE EN LA VETLLADA AVENIR
CELEBRADA EN EL TEATRE APOL

BARCELONA
Imprempta de Josep Ortega, Sanpau, núm. 96
1905

Ningú podrà representar, traduir ni reimprimir aquesta obra sense permís de l'autor.

Està encarregada de cobrar els drets de representació la *Sociedad de Autores Españoles*.

S'ha fet el dipòsit que marca la llei.

PERSONATGES

LA GITANETA. 32 anys (SALA).—És una moreneta molt salada, de gran cor, bona planta, ben feta i garbosa. Porta un vestit de satí negre, amb un mocadoret de seda blanc anusat al mig del coll, caient-li les puntes l'una a l'esquerra i l'altra a la dreta del pit. Va pentinada amb el monyo baix fet al darrera, amb una pinteta vistosa, el cabell onejat dels costats del cap i partit al començament del front, amb un rinxo espès fins a ran de ceia de l'ull dret. Acostuma anar am xinel·les fosques am clapes blanques, i quan camina's nota que va molt ben planxada d'enagües. A les mans un mocador amb una clau embolicada.

LA NINA. *Divette* del «Palais d'Or». 28 anys (FERRER).—Primeta, un xic més baixa que l'anterior, molt bonica, fina d'aires i de rostre, d'un morenet de clar de lluna, ulls blavosos de mirada intel·ligenta, i en certs moments sentimental am traidoria refinada, i unes ninetes poderosament pertorbadores que's claven en el cor dels homes i els encisen i els torturen i els afollen i els rendeixen am desvetllaments criminals de totes les perversitats de l'amor... Porta un vestit llis, justet, d'un verd de fulla primarenca, elegants sabates rosses i berret de palla quasi com els homes, amb el cabell arriçat del davant i tallat del darrera, com algunes franceses, molt anellada, botonets fins a les orelles, vano i un capritxós monederet a les mans.

LA TRUCS. 32 anys (GUITART, E.).—De bona mida, secardina, deformada, esgrogueïda i mal forjada am roba més vella que nova de color fosc, pentinada a l'istil de la Gitaneta. Camina com un home de poc aire; és un xic tabalot, llengua esmolada i aparentment de natural malagradosa. A les mans un mocador i una clau regular, a fòra.

LA PELADA. 34 anys (Bozzo).—D'igual planta que la Trucs, am vestit vermell, no tant passada, mellor pulida i més alegra, però també, quan ve'l cas, més perillosa i violenta. Porta cabell postiç a causa d'una

C09274

malaltia recent. Aires descarats i resoluts, generalment sense dolentaria en la seva manera de ser. A les mans un moneder que'n demana un altre.

FELA. 43 anys (MORERA, J.). — Grossota, ben conservada, fent present tota ella d'haver sigut, am la seva guapesa llunyera, una moça de molt esqué. Vesteix am roba baràteta, però encara de la flamarada, mig deixadà anar, sobre tot quan sèu, que més aviat sembla que jegui. El seu geni de tremenda i d'escandalosa s'ha anat tornant assossegat i reflexiu desde que's van emprendar amb el Fornaret, que li va guanyar el cor a bofetades. Ara tots els seus déus són el jòc i anar en carretela descoberta a fer brenars i ressopons a la Musclera i a Can Tunis. Veu ordinaria amb un xic de rogallet més accentuat que en les altres, fòra la Nina, que la té molt boniqueta i se la cuida no perdent nits, ni fumant ni bevent. Enraona poc, rient sorollosament o celebrant en silenci i am goig maligne les dites i la part de dolentaria de les seves amistats; però quan parla, am la seva veu esquerdada, les seves paraules tallen.

EL MORENET. 34 anys (GIMÉNEZ). — És el suprem dels «valents» que's cuiden del «Palais d'Or». D'excelent talla i de grapa, distinció en els accionats, escaigut en el vestir i verdaderament *esquilat*, resulta tant original que, fòra de son medi, se'l podria pendre per un d'aquets *artistes* que de certes exterioritats personals n'han pensat fer un clixé indispensable dels enamorats de la Bellesa. L'originalitat del Morenet, sense desenquadrar-se de la seva *professió*, es remarca, sobre tot, no en lo que fa i en lo que diu, sinó en la manera de fer-ho i de dir-ho, en el poder suggestiu del seu accent, en la flama amorosa o terrible, de gran cor, que brilla sovint en el fons dels seus ulls... Porta americana i ermilla d'un bonic vellut blauverdós amb un cordó fi del mateix, com un galonet, a les mànigues; pantalons d'estam, formant quadrets blancs i negres; camisa blanca de coll baix am corbata de rosella, fent jòc llaç i puntes sobre la pitrera; faixa blanca, botines-borceguí clares, a la moda, de pell d'angora fina; berret de

palla boer, abonyegat am gust i un xic tirat endavant, cabell onejat de son natural am panitoros estrets i llargaruts, obert en mig cargol en els polços, i tot afeitat de cara. En el dit petit de la mà esquerra dugues anells de valor.

EL FORNARET. 40 anys (Bozzo).—Majordom del «Palais d'Or». Ample d'espatlles i tot ell de molta presencia, am grans panitoros, ceies negres i espesses i bigoti groixut i cuidat amb algun pèl blanquinós; ja reposat, però presumint encara les glories de la seva joventut am mirada de superioritat i cara de males pusses amansides. Vesteix roba d'estam, berret fort i calçat negres, camisa blanca de coll baix, corbata grossa i fosca i faixa vermella, lluint-la amb els botons segon i tercer de l'ermilla descordats. Porta una terrible cadena de rellotge que vol ser d'or, anells i fuma puro seguidament amb una boquillassa de preu. Pel «Palais» va sense res al cap, sabatilles fosques i els pantalons una mica arreboçats del darrera.

EL NELIS. 33 anys (Ferrer).—Aquet és el més pinxo de tots. Fanfarria, mal intencionat i del tot perillós amb els que la seva astucia endavina desseguit la més mínima desconfiança en el propi valor. És un rival del Morenet, a qui s'ha proposat reemplaçar per tots els medis. L'odia a mort, però procura imitar-lo en tot, fins en lo més insignificant, devegades a pesar seu mateix. El vestit que porta és idèntic a un que l'altre n'havia dut: vicunya de color de xecolata, de mig temps, am l'americana amb un tall al darrera, encintada de negre i am carteres, ensenyant un xic de faixa vermella per l'ermilla i un mocadoret blau, de seda, per la butxaqueta superior de l'americana, berret fort, negre, quan acaba la seva feina, corbatí morat i botines de panyet negre am puntera de xarol. A la mà esquerra anells molt vistoses.

EL NOI DE SANS. 36 anys (Mantua).—Alt, sapat, amb unes manaces fenomenals que arriben a totarreu quan ocupa'l seu lloc en la taula de burro que cuida. Bona fama, mala cara, to aspre i breu, vista fina, acció ràpida i de resultats i molta tranquilitat. Va am roba

negra deslluida, *silencios* negres am sola i taló, camisa blanca sense coll i faixa blava. Quan treballa porta maneguins foscos, i pel carrer gorra escocesa de Can Serrarrica, com en els seus bons temps de Sans. Cabell castany pentinat en clenxa al costat, amb un rinxet al front. A la mà una anell ordinaria amb una pedra que brilla molt, i a la galta esquerra una piga refilada. Du bigoti.

EL TRENCAFILS. 32 anys (GALCERÁN).—Un infeliç revellit, sense pena ni gloria, d'aquets que la gana sembla que'ls faci ser xistosos, encarregat de mantenir l'ordre en la sala d'espectacles del «Palais d'Or», fent esforços de valentia amb un cosit tremendo entre coll i barba i una ceia partida. El cumpliment de la seva obligació consisteix en vigilar que ningú prengui res, fer seure a tot-hom i passejar-se de l'una banda a l'altra i per entre les taules del públic de tant en tant, aturar-se i esparverar amb una mirada de mal ànima als que s'entusiasmen massa. Porta pantalons negres de *jerga de Sabadell* (vellut ordinari), extremadament abotinats, amplíssims de les cuixes i arreboçats del darrera, americana i ermilla de quadros grossos i llampants de mellor roba, amb un xic de faldilleta i punta quadrada l'americana, camisa blanca sense coll, botines negres d'una peça i de gran puntera, presumint una faixa negra i un mocador blau-marí, de seda, que li tapa'l clatell i, encreuat i apuntat amb una agulla de picar sota'l ganyot, li desapareixen les puntes per sota l'ermilla a una i altra banda de pit. Bigoti negre, clenxa al costat i fòra del «Palais» va am berret fort negre.

VICENÇ. 50 anys (ESPINOSA).—Home senzill, vestit mig de pagès i mig de pescador. Va sense americana i am l'ermilla descordada.

CISCA. 48 anys (ROLDÁN).—Dòna feinera, d'aspecte montanyenc, sempre atrafegada en la bona marxa de les coses de casa seva.

UN PESCADOR. 40 anys (MARINEL·LO).

JOGADORS, PÚBLIC, POLICIA, ETZ.

L'acció a Barcelona.—Època actual (Juliol de 1904)

ACTE PRIMER

L'escena representa un saló de sostre baix del cafè-concert «Palais d'Or», que figura comunicar am la sala d'espectacles per medi d'un arc regular i de gran gruix que's veu obert entre'l segon i el tercer termes de l'esquerra de l'espectador. Al fons d'aquet costat, una taula de burro amb el corresponent panyo rerd, llum de gas am pantalla adequada i varis penjadorets de roba. A la dreta de l'espectador, davant de l'arc, un mostrador de marbre am taces, vidre de servei, vins i licors, un mirallàs per testera i aprop del mirall un gran rellotge; una mica més avall l'enquadrament de l'entrada de la cuina, i en primer terme un bufet ben assortit d'altres vins i licors, safates, garrafes i ampolles amb aigua i de buides. A davant del bufet, a l'esquerra, una porta luxosa, forrada de panyo rermell i obrint-se contra l'espectador, am lletres visibles sobre porcelana que diuen: FOYER. *Al fons, en el centre, un esglaonet i portalada am corredor, pel que atravessa'l públic i en el que's llegeix, sobre un mirall estret i èscrit am blanc d'Espanya:*

Todos los días
tarde y noche
Grand Succès
de la *divette* española
NINA

ENTRADA LIBRE

Varies taules de marbre, de rodones i de llargarudes, convenientment repartides, am tamburets al voltant, i al mig de l'escena un arc voltaic apagat.

ESCENA I

EL MORENET, EL NOI DE SANS, EL FORNARET, EL NELIS, LA FELA I LA PELADA

(A l'aixecar-se'l teló, se sent, de la sala d'espectacles del «Palais d'Or», una gran salva d'aplausos junt am les últimes notes orquestrals acompanyant una cançoneta de la Nina. El Morenet, dret i amb el berret posat, està recolzat al mostrador (extrem del primer terme) am la mirada fixa en el fons de l'arc i amb un lleuger somrís de picardia. Es fa silenci, i desseguit torna a rompre l'orquestra i se sent la Nina cantant una peça de concert, curteta, am poca veu, però agradosa i frasejant en certs moments am deliciosa intenció. La taula de burro està del tot ocupada de la següent manera: cinc individus mitjanament vestits i am berret, dos més am gorra, l'un amb americana i l'altre am brusa, la Fela i la Pelada quasi davant per davant, am mocador al cap tirat sobre'l front la primera i sense la segona, i al mig, en el fons, el Noi de Sans recullint les posades, retirant el tant pera la casa, cantant a mig to'l trumfo que giren els que dónen, plegant les cartes, distribuint els diners segons el resultat de les jogades i anant preparant, després de barrejat sense alçar-lo de la taula i mentres juga l'altre, l'un dels dos jòcs de cartes que s'usen, tot am gran destresa i ull viu. Tres moços, un de grassó tot afeitat, un altre am bigoti negre i un altre de ros am bigoti i clenxa, van i vénen apressagats d'ací i d'allà, servint alguna beguda, portant safatades de vidre a la cuina per rentar. El Fornaret, darrera'l mostrador, entrega ampolles de licors als moços, els recull les llaunes i fa anotacions am tinta en una llibreta que té a la vista. Alguns badocs miren com juguen i assegut d'esquena al públic, arrambat a la pared i aguantant-se mig ajaçat en una taula que hi ha en segon terme al peu de l'arc, un poliçon am l'una cama sobre

l'altra, fumant i bevent cervesa... Pausa. El Nelis, després de passejar-se un moment pel corredor del fons, apareix per l'arc en direcció al Foyer, esquivant la mirada del Morenet.)

MORENET. *(Fent un pas.)* Nelis! *(El Nelis es mig gira i s'atura.)* Que véns o què, tu?

NELIS. *(Torbat.)* Aon? A Can Tunis?

MORENET. Vaja, no facis més la Ramoneta, perquè m'enronya haver-te de pregar per una cosa que a tu t'hauria de satisfer tant com ane mi.

NELIS. *(Sorrut i esquerp.)* Tot lo que vulguis... però a mi no'm ve bé perdre la nit per un tec. Ja t'ho vaig dir.

MORENET. Per un tec! I tantes que n'has perdut, i les que t'esperen si no t'adresses, sense tec i sense un mal jaç!

NELIS. És dir que jo haig de fer tot lo que a tu't raja?

MORENET. *(Picat, però mirant al Nelis am greu.)* D'això se'n diu coratge i homes agraits! Em tiro tres mesos a l'hotel del carrer de l'Amalia pera que tu no t'haguessis de podrir tota la vida en un presidi, i ara que n'he sortit gracies als passos de la Gitaneta i al Mero i que vui celebrar-ho fent un xemflis amb els més amics a Can Tunis, tu, que m'hauries d'estimar tant com un bon germà, m'ho desprecíes d'una manera que no sembla sinó que't sàpiga greu que jo torni a ser aquí.

NELIS. *(Un xic violent.)* Ets molt mal pensat tu.

MORENET. Devegades, Nelis!

NELIS. Mira, prou bastos. Si vinc, vindré, i si no vinc, que us hi divertiu i bon profit. *(Va per anar-se'n. La Nina ha acabat de cantar i se senten grans aplausos. El Fornaret, sempre en el mostrador, fa sonar un timbre en la sala d'espectacles fins a imposar silenci. Aviat se sent començar la música d'un tango i desseguit talo-*

nades del mateix ball, repetint-se dugues vegades, amb aplausos i timbre l'última. Tota la música d'aquet ball i el que segueix molt fons i amb intermitencies. Quasi no més s'han de sentir algun cop d'orquestra i començaments i acabaments.)

MORENET. I males cares, no?

NELIS. *(Girant-se i veient afecte en els ulls del Morenet, costant-li.)* S'estima, Morenet, lo que has fet per mi... però no m'ho retreguis...

ESCENA II

ELS MATEIXOS I LA TRUCS

(La Trucs surt del Foyer, amb una agulla del cap a la boca, arreglant-se'l monyo, i s'atura de cara al Morenet i el Nelis així que ha tancat la porta.)

MORENET. Doncs vine. *(Bromejant.)* Vine, que jogarem a cavall-fort *(signant a la Trucs amb un moviment de cap)* amb aquesta i la Pelada. *(El Nelis mira a la Trucs amb un somrís forçat.)*

TRUCS. *(Acostant-se recelosa.)* Què dieu de mi, què dieu?

MORENET. Aquet, que se li han clavat els teus ossets i et vol demanar relacions de casada.

TRUCS. A caseta no'ns proven els macarrons a la catalana. Prou feina té amb altres de més pès i de més llustre que jo.

NELIS. *(Volguent agafar la cara de la Trucs, sense lograr-ho.)* A veure les dentetes?

TRUCS. Fuig, ximplet!

MORENET. Vès, dóna-li'l dit!

NELIS. S'espavila aquesta xicota, s'espavila... Llàstima que'l Trencafils... *(mirant de murri al Morenet i com si anés a riure)* eh?

TRUCS. El Trencafils també té prou feina amb aquella xata francesa que sembla un picador.

MORENET. Doncs tot-hom té prou feina, Trucs?

TRUCS. *(Amb intenció.)* Sí; ha cambiat molt tot això desde que érets a pendre les aigües.

NELIS. No pas tu, que tens tant mala *pata* com sempre.

TRUCS. Per molts anys am vida teva.

NELIS. *(Decantant el cap i parpellejant.)* Vés, vés a fer el carril, que és tard i pots perdre la parroquia.

TRUCS. *(Am malicia.)* Al menos jo serveixo per alguna cosa. Tu ni pels homes ni per les dònes. *(Com per anar-se'n.)* No més tens pantomima i llengueta. *(El Nelis li vol donar una bofetada, però la Trucs l'evita. arrencant una corredissa i una riallada al veure que no l'ha tocat. El Morenet s'ha disposat a aturar al Nelis.)*

MORENET. Deixa-la, que no val la pena. *(La Trucs desapareix pel fons a la dreta.)*

ESCENA III

ELS MATEIXOS, MENOS LA TRUCS, I DESSEGUIT EL TRENCAFILS

NELIS. Que'm torni a dir res: ja ho diràn les seves barres si no val la pena. *(La Pelada s'aixeca de la taula del jòc i se'n va a guaitar recolzada sota l'arc. Un badoc ocupa'l seu lloc.)*

MORENET. Mal fet, perquè ja sabs que allò que li has dit d'anar a fer el carril, a una dòna, per molt que hagi trotat, la pica i ensenya les ungles.

NELIS. Se li tallin els ditets, i llestos.

MORENET. *(Treient-se dos puros i donant-ne un al Nelis.)* Té, encén aquet i tira-t'ho a la jepa tot això. *(El Morenet encén l'altre puro i passa'l misto al Nelis. Mentrestant, per l'arc apareix el Trencafils i fa apartar un xic els badocs del jòc.)*

TRENCAFILS Facin el favor... una mica... Facin el favor... *(Després d'un moment va a plantar-se a l'altre*

costat d'arc, davant del poliçon i d'esquena al mostrador; desapareix i torna a aparèixer en el mateix lloc al final de l'escena quarta.)

MORENET. Bueno: quedem que no faràs el neula i que, a l'acabar d'aquí, per allà a les dugues, en carretela cap a Can Tunis; avisem a n'en Vicenç que'ns prepari'l tiberi i, abans no apunti'l dia, tota la noria de cap a l'aigua i a fer la nostra Redoma Encantada, am ganyotes a la lluna si surt a tafenejar. No't va'l menú?

NELIS. *(Anant-se'n.)* Veurem... veurem.

MORENET. Pensa-t'hi força, que cada dia és festa! *(El Nelis es fica al Foyer fins moments abans d'aparèixer la Nina, que se'l torna a veure pel corredor. El Morenet s'asseu en una taula del mig d'esquena al mostrador. El moço ros atravessa l'escena.)* Tu, ros, porta-m una gasseosa. *(El moço li serveix la gasseosa i va fent. Entra pel fons la Gitaneta tota airosa, amb una cistelleta, arribant al costat del Morenet, que no la veu, a l'instant que alça la copa pera beure.)*

ESCENA IV

EL MORENET, EL NOI DE SANS, EL FORNARET, LA FELA, LA PELADA I LA GITANETA

GITANETA. *(Amb un somrís.)* Que'm convides?

MORENET. Hola, nena! *(Allargant-li la copa.)* Té; beu.

GITANETA. No; no tinc sed.

MORENET. Beu, tonta!

GITANETA. No tinc sed; creu-me. *(Beu ell.)*

MORENET. Aon vas en aquestes hores?

GITANETA. A la Bocaria, a veure si hi ha peix fresc; sinó que vinc a dir-te que t'han dut una carta... Així que has sigut fòra, a quarts de tres... Un home que anava am brusa l'ha duta.

MORENET. Un home que anava am brusa!...

GITANETA. Sí.

MORENET. I no me la portes, la carta?

GITANETA. Perquè així deuràs venir a sopar.

MORENET. Ah lladreta!

GITANETA. Encara t'ho creus! Ja era lluny de casa quan me'n he recordat, i he volgut venir a dir-t'ho.

MORENET. Lo que diu m'has de dir.

GITANETA. No ho sé. No te'n obriré mai cap jo de carta.

MORENET. *(Amb un somrís.)* Vès que me'n refii!

GITANETA. Tu sempre seràs el Morenet...

MORENET. I tu la Gitaneta.

GITANETA. I si me la vols fregir, també me la fregiràs...

MORENET. *(Am postureria, agafant-li la barbeta.)* Celets, filleta, celets?

GITANETA. *(Am molta picardia.)* Que ets murri!...

MORENET. Ah, sí?

GITANETA. *(Apretant les dents i posant-li nirviosament el puny al front, amenaçant-lo.)* Mira!

MORENET. *(Signant al poliçon.)* Si'm pegues, crido a l'autoritat.

GITANETA. Deixa-la estar a l'autoritat, que mentres dorm no fa altre mal que nosa. Els homes que volen ser homes no la necessiten a l'autoritat. Si de cas, que't defensi qui diu que t'estima.

MORENET. *(Am vivesa, mig rient.)* Doncs defensa-m, cuita. *(Torna la Trucs i entra a la sala d'espectacles per l'arc.)*

GITANETA. Sí que't defensaré; però primer vui que t'escarmentin.

MORENET. Que m'escarmentin?

GITANETA. Per massa lleminer.

MORENET. I si no'm deixo escarmentar?

GITANETA. *(Am rabieta de celos.)* Que no? *(Silenci.)* Pobre de tu, si no fos la Gitaneta!

MORENET. Quines malves, oi?

GITANETA. Si no malves, fet uns rosaris de maluria... i pot-ser arrossegant cadena en un presidi.

MORENET. *(Amb un somrís forçat.)* Mira que'm desmaio de fred?

GITANETA. Ja trobaràs qui't retorni amb el seu escalf. *(Amb energia i rancunia.)* Però vina-m un dia malalt, que aquell dia haurem acabat per sempre.

MORENET. *(Aixecant-se.)* A què vénen aquestes unglades? Perxò has vingut? *(Silenci. Tornant a seure-s.)* Encara m'acabaràs la quincalla tu ane mi!

GITANETA. Tu rai, que sempre te'n queda de repuesto! *(Am veu tremolosa.)* Si no, com ho faria la Nina!

MORENET. *(Aixecant-se resolut i mirant-la fixo, però sense perdre la calma.)* Prou... sents? Prou. *(Silenci. La Gitaneta, emocionada, abaixa la vista, temerosa de perdre-l... Amorosint-se i acompanyant les paraules am petits moviments de cap.)* Veste'n cap a casa i no'n parlem més de tot això. Fas un sopanet de capritxo, mig d'istiu i mig d'hivern: una esqueixadeta am força virosta i un bon romesquet. Jo vindré aviat... posarem el vi en fresc... i, com un matrimoni feliç, qui més n'hi càpiga que més n'hi fiqui! *(A la Gitaneta li escapa un somrís... Fent-li una caricia.)* T'agrada aquesta decoració?

GITANETA. Les altres no m'agraden.

MORENET. Deixa-les estar les altres. La qüestió és que t'agradi aquesta... i que duri. *(Durant uns moments se senten més sorollosos els remors i la música de la sala d'espectacles.)*

GITANETA. *(A punt d'anar-se'n i alçant la veu.)* No triguis!

MORENET. *(Ronsejant.)* Bueno. *(La Gitaneta dóna una mirada, tot anant-se'n, a la sala d'espectacles sense traspassar l'arc i desseguit surt pel fons a la dreta. El Morenet s'acaba la beguda a peu dret. Se li acosta ansiós el Trencafils.)*

ESCENA V

EL MORENET, EL NOI DE SANS, EL FORNARET, LA FELA, LA PELADA I EL TRENCAFILS, I DESPRÉS LA TRUCS

TRENCAFILS Tu, Morenet, vés alerta, que'l Nelis te'n vol fer una.

MORENET. *(Bromejant.)* Una no més?

TRENCAFILS Sí, sí, riu-te'n! Al Nelis no'l coneixes encara. És molt traidor i té més mala ba de la que't penses. A tu, a davant, et fa la farina blana perquè, béc a béc, sab com tens la grapa i el mal gust que deixen les teves ferramentes; però, al redera, tot el temps que has sigut a la torra i ell ha estat al teu puesto t'ha bescantat tant com ha pogut... i aquets quatre dies que tornes a ser aquí treu foc pels caixals... i ningú li pot parlar ni mirar-se-l que no amenaci en foradar-li'l cuiro. Tot perquè'l Mero l'ha posat altra vegada a fer de nas allà fòra *(signa al corredor)* i per la bola que't té per les potes que li donen les dònes que tu conxives.

MORENET. Ja li passarà...

TRENCAFILS Fia-te'n, fia-te'n! Ara mateix m'estava passejant pel Foyer i he vist que's disputava am la Nina; m'hi acostat al redera d'ells, tot fent el ronsa com si badés a l'escenari, i he sentit que li deia que no volia que vingués a Can Tunis, i que si la veia gaire enraonant am tu i seguia donant-te tanta audiencia com fins ara, ella tastaria'ls seus dàtils i a tu t'acabaria les agalles mal li hagués de costar el presidi per tota la vida.

MORENET. *(Sèc, sense exaltar-se.)* Això ha dit? *(El Trencafils està immòbil, sense atrevir-se a contestar,*

temerós... Refrenant-se.) Aquet Nelis... aquet Nelis ja'm torna a la boca, i algun dia... algun dia pendrà mal, si no s'adoba!

TRENCAFILS *(Fent un esforç d'energia.)* Creu-me, ves-hi alerta, perquè sempre ha jogat de porc. Perxò fa ambu amb el Noi de Sans. Però'ls demés, les dònes, tot-hom, *hasta*'ls moços, n'estàn cuits i recuits d'ell. I jo també'n tinc el pap plè de les seves tremendes i de tanta fanfarria. *(Amb un gesto de pinxo.)* No sé què s'ha cregut aquet podall! I, per lo que pugui succeir, ja fa dies que vaig del tot arreglat... *(mostrant, amb un lleuger tremolí de mans, una pistola en la butxaca interior de l'esquerra de l'americana)* veus?... amb el goç a punt... No'm fio d'eines cançoneres amb aquets valents de pataco, sense modos ni dignitat. *(Mira al fons am recel.)*

MORENET. Mira, Trencafils: no me'n vinguis a explicar res més de lo que'l Nelis fa am mi.

TRENCAFILS Baril, home! Després que t'aviso... *(Amb una ganyota.)* M'està bé, per llumanera!

MORENET. No, no t'ho prenguis malament.

TRENCAFILS Sí, no t'ho prenguis malament, però no toquis més el telèfono!

MORENET. Escolta... Jo aprecío la teva bona intenció... i ja'n tinc prou am lo que m'has dit. Si tu anaves dient-me lo que'l Nelis, desagrait i mal amic, diu de mi, que procuraré estar-ne al corrent, ell s'ho camaria i tot s'enredaria més pera tots. Ara, si de cas tu o algun altre hi teniu alguna cosa amb el Nelis, allavores, sí, dieu-m'ho a mi, si no ho voleu dir al Fornaret *(signant-lo)*, i jo miraré d'arreglar-ho a les bones o encara que sigui precís treure-l d'aquí a puntades de peu. Però lo mellor és que tots fem els possibles de que no passi res... Al Mero no li convé, ni a nosaltres, que, després

dels naps que li ha costat la mort d'aquell inspector de policia, li tornem a comprometre l'establiment... *(Remors d'entusiasme luxuriós am crids de: «Màquina! Màquina! Aquet cendrer!»)* Apa, cuida-t de la teva feina... i digues a la Pelada si ha res pera les ànimes, que'm sembla que'l burro, avui, li ha vingut gras.

TRENCAFILS *(A punt de retirar-se.)* No li diré pas! Perquè si li haguessin mossegat els quartets me la carregaria jo, i, quan té la mala, la seva boca és pitjor que'l *jardín* dels homes.

MORENET. Que't tornes delicat, Trencafils! *(Silenci a dins.)*

TRENCAFILS *(Tocant-se'l nas.)* La meva pobra tarota s'hi torna! *(Comença un altre ball andalús am castanyoles, repetit també dugues vegades, amb aplausos entremig i al final... Rialler, de cul arreres.)* És un vici que li ve dels bons records que m'han quedat dels tallers de Barcelona! *(Es dirigeix cap a l'arc, contemplat pel Morenet, i, poc abans d'arribar-hi, en surten la Trucs i la Pelada, l'una darrera l'altra, però la primera més endavant que la segona i topant quasi amb el Trencafils, que va pera dir-n'hi una: ella passa tota seria i ell no gosa i es fan un somrís am la Pelada; aleshores s'atreveix, i, posant-se'ls dits de la mà esquerra al costat de la boca, imita còmicament el xiular del carril.)* Iiiii.....! *(Esclata a riure am la Pelada, alhora que'l Morenet i el poliçon, que s'ha girat, somriuen maliciosament. La Trucs recula furiosa cap el Trencafils, amenaçant-lo am la clau i fent-li fer un brinco endarrera, enjogaçat.)*

TRUCS. No fugis, esguerrat de mare, no fugis! Esqueneta! *(Perseguit per ella, el Trencafils dóna un vol per darrera la Pelada, que continúa rient.)* Vine, acosta-t, que t'hi faré un bateig de *lujo* en aquesta cara de dijous sant que tragines! *(A la Pelada, que riu més fort.)* I tu no riguis tant,

que se't girarà la badoquera i hauràs de deixar l'ofici! *(Riallada del Trencafils.)*

PELADA. *(Amenaçadora.)* Això tu, rèbuig dels Lloros! *(Avancen un pas totes dugues amb aires de pinxa.)*

TRUCS. *(Escupint a terra.)* Arri allà... oca escaldada!

PELADA. Bombero!

TRUCS. Virollera! *(S'abraonen. La Pelada s'arrapa als cabells de la Trucs i la Trucs l'amenaça am la clau a flor de llavis, rabioses totes dugues.)*

PELADA. Mira!...

TRUCS. Mira!... *(El poliçon s'ha fos. El Fornaret ha alçat el cap de la seva feina, decidint-se a pendre-hi cartes. El Morenet s'ha acostat una mica disposat a descompartir-les. El Trencafils riu que riu. Algun badoc s'ha girat, agradós de la disputa.)*

FORNARET. *(Descompartint-les i signant cap al carrer, am to aspre.)* Au! Fòra d'aquí!

TRUCS. *(Arreglant-se'l monyo, a punt d'anar-se'n i quasi plorant de rabia, a la Pelada.)* Me l'has de pagar aquesta!

PELADA. *(Guanyant-li la sortida.)* Surt, mona, surt, que t'arreglaré'l compte! *(Se'n va presumint. El Fornaret s'entorna a la seva tasca a darrera'l mostrador.)*

ESCENA VI

ELS MATEIXOS, MENOS LA PELADA

TRUCS. *(Pera'l Trencafils, sanglotant.)* Tota la culpa la té aquet.

MORENET. Bé, deixa-ho córrer...

TRUCS. I encara se'n riu... el somereta!

TRENCAFILS *(Fent el serio.)* És dir que no se't pot gastar cap broma?

TRUCS. No! *(El Morenet se'n va a mirar una estoneta a*

la sala d'espectacles desde l'arc i després dóna una ullada al jòc i es passeja del fons fins al mostrador i viceversa.)

TRENCAFILS *(Rebotent una punta d'un caliquenyo per terra.)* Ai maleitsiga qui't va gatinar!

TRUCS. *(Un xic sobtada pel sentiment.)* Tots n'abuseu i en feu riota de mi! Però quan sou a l'hospital no més jo, la més despreciada i la més inútil, sóc l'única que's recorda de vosaltres i us porta tabaco i lo que pot, de les meves miseries... de les miseries que'm trec de la boca... guanyades... de la manera que puc.

TRENCAFILS Pobra Trucs! És veritat... tens raó.

TRUCS. Mentres que si jo estic malalta... haig de passar tota sola'ls meus mals i les meves tristeses, a casa o a l'hospital, sense conhort de ningú... *(Creixent la seva dolora.)* Avorrida dels meus pares... avorrida dels meus germans... avorrida de tot-hom, perqué als disset anys em vaig creure estimada per un majordom de fàbrica... caient a lo que sóc no sé com... trobo'l món tant ingrat i tant cruel... que al mellor dia... pot-ser ja no caldrà que us en burleu de mi!... *(Plora silenciosament.)*

TRENCAFILS *(Donant-li un cop, animant-la.)* Hala, hala!

TRUCS. *Hasta* la Pelada, que la vaig vetllar tres nits seguides quan va estar a les portes de la mort... que la cuidava com una mare, mentres tot-hom ne fugia al saber lo que tenia ademés dels tifus, i que si no hagués sigut jo de segur que no'n surt... ja ho veus!... ja ho veus com m'ho paga!... *(S'aixuga'ls ulls.)*

TRENCAFILS No'n facis cas d'aquell esquellot! *(Amb esclat generós.)* Vaja! Vols venir a sopar am mi? Digues. Ens en anirem a cal Manolo de la Musclera i ens reventarem un toçut que'm guardava pera comprar-me roba. *(Pintant-ho.)* Entrarem de menuts... després un platet de

llagosta... una truiteta am ceba... *(remarcant que la vol fer riure)* o am vesses, si vols!... o am magnessia!... *(La Trucs somriu.)* una mica de raim, i després cap a pendre un granisat... i xucla i tornem-hi, Pepeta!... Què hi dius? M'ho desprecíes?

TRUCS. T'ho estimo, però no vinc.

TRENCAFILS Perquè't convido jo!

TRUCS. Perquè a les vuit m'esperen.

TRENCAFILS De debò, romancera? Vaja, vaja!

TRUCS. Sí, home: m'esperen; formal.

TRENCAFILS Doncs a mi també. I ara per tu tot ho deixaria.

TRUCS. Ah trinxera! I després et diràn el Trencafils-boqueres!

TRENCAFILS Veuràs, noia: jo sóc lleig, no me'n amago; però perxò no falta qui sab apreciar el mèrit dissimulat de la meva desgracia.

TRUCS. *(Fent un pas pera anar-se'n.)* Me'n vaig a ca la pentinadora.

TRENCAFILS Escolta...

TRUCS. *(Com distreta.)* Què? *(Silenci. Alçant un xic la veu i mirant-se-l fixo.)* Què?

TRENCAFILS *(Am cert esforç, a mig to.)* Jo t'ho he dit per dir-ho que m'esperaven... No més haig d'anar a casa a veure si la Gitaneta'm té a punt una camisa...

TRUCS. *(Maquinalment.)* Sí?

TRENCAFILS Sí. *(Més baix, acostant-se i mirant-la tot sensual.)* No hi aniré... si tu vols...

TRUCS. *(Saludant-lo am la mà dreta i plantant-lo en sèc.)* Apa, *buenas! (Desapareix aixerida. El Trencafils queda un moment clavat en el seu lloc am la vista fixa al fons; després es gira, encara atontat, temerós de que algú s'hagi adonat de l'escena, es fica la mà dreta a la butxaca dels pantalons i se'n ra tot calmós i malhumorat a recolzar-se a l'entrada de l'arc, de cara a dins. El Nelis torna a passejar-se pel corredor.)*

ESCENA VII

EL MORENET, EL FORNARET, EL NOI DE SANS, LA FELA, EL TRENCAFILS, EL NELIS I LA NINA

(Apareix la Nina pel Foyer. El Morenet la veu i li fixa la mirada, esperant que tanqui la porta i que s'avanci cap a ell: després de tancar, ella's gira i li fa un dèbil somrís i avança suaument am la vista baixa i el rostre amb una ombra de contrarietat... To més íntim tota aquesta escena. Els badocs del jòc i els jogadors es van aclarint.)

MORENET. *(Acostant-se a la Nina.)* Fins ara?

NINA. M'esperaves?

MORENET. Sempre t'espero jo ane tu!...

NINA. Am la Gitaneta.

MORENET. No l'inquietis a la Gitaneta. Parlem de tu i el Nelis... Què hi tens amb el Nelis?

NINA. Per ara... res.

MORENET. «Per ara»?

NINA. És clar...

MORENET. No gaire clar! Perquè no crec que, sense tenir-hi res, i sabent com sab que't feies am mi abans de succeir lo que va succeir aquí'l «Palais d'Or», s'atrevís aquesta tarda a venir-te amb exigencies i amenaces.

NINA. *(Amb un gesto nirviós.)* Qui t'ho ha dit?

MORENET. Veus com m'enredaves?

NINA. Però no hi tinc res amb el Nelis. *(Veient que ell la mira fixo.)* T'ho juro, Morenet!

MORENET. M'enganyes. Sigues franca, Nina: estàs per mi o per ell?

NINA. Per tu no més... estaria, com abans. Però jo no vui ser més plat de segona poguent-ho ser de primera.

MORENET. Per mi ho has sigut sempre de primera.

NINA. Vivint amb una altra.

MORENET. Torna-hi! Com viuria am tu si t'hagués conegut primer. *(Veient-la entre afalagada i dubtosa, més baix.)* Encara ho dubtes?

NINA. *(Suau i abaixant la vista.)* No...

MORENET. *(Am frisança de goig, després de mossegar-se'l llavi.)* Ja tens sort que no estem sols, sinó aquesta *(acaronant-la tendrament)* carona me les pagaria totes les teves viciadures de xicotet burleta i entramaliat!... *(La Nina se'l mira amb un vel de torbació estudiada i li escapa un somrís.)* Si rius, no vindràs.

NINA. Ni ganes.

MORENET. *(Carinyós.)* Què tens? Què vols, eh? *(Silenci.)* Què vols? Digues.

NINA. Què vui? Ja ho sabs lo que vui. Que plantis a la Gitaneta o que no'm diguis maimés res.

MORENET. No pot ser. Ni l'una cosa ni l'altra. *(La Fela s'alça de la taula de jòc, es dirigeix al mostrador espiant a la Nina i el Morenet sense ser vista d'ells, enraona un moment amb el Fornaret, que li dóna una clau sempre atrafegat, i se'n va per la dreta del fons.)*

NINA. Ja ho veuràs si no pot ser! A primer de més me'n vaig a cantar a la «Maison des Femmes» i tot quedarà arreglat: tu seguiràs am qui vulguis i jo també.

MORENET. Això no ho faràs!

NINA. Tu m'hi obligues.

ESCENA VIII

ELS MATEIXOS, MENOS LA FELA

MORENET. I és el Nelis qui t'ha entebenat d'aquesta manera?

NINA. *(Am despreci.)* El Nelis és massa infeliç pera

entebenar-me a mi. Però li haig d'agrair tot lo que ha fet pera fer-m'hi entrar a la «Maison des Femmes», si hi vui anar a treballar.

MORENET. Doncs agraeix-li mellor, perquè si'l Mero ho ensuma se'n farà'ls fasols... i se'n haurà d'anar a cullir puntes pels carrers.

NINA. *(Temerosa.)* Que li diràs?

MORENET. Està a la teva mà.

NINA. No'm comprometis! Això sí que'm sabria greu, que'l Nelis en sortís perjudicat d'haver-me volgut fer un favor.

MORENET. No: per la meva banda no'n sabrà res el Mero... Ei, si'l Nelis en tot això no ha treballat contra mi. M'ho pots assegurar tu que no ha anat pera fer-me mal?

NINA. Ell ha fet lo que feu tots els homes; lo que tu faries si una dòna t'interessés.

MORENET. Però mai trair a un amic. I menos a un amic com jo, que tantes vegades li tret de grans apuros... Més de lo que no fa ningú... Sóc capaç de cridar-lo i al teu davant cantar-li les quaranta. *(Com pera anar a buscar el Nelis, tirant-se'ls pantalons amunt amb un gesto de pinxo.)* Ja veuràs com li picaré la cresta a n'aquet carnús!

NINA. *(Aturant-lo, neguitosa.)* No, no li diguis res al Nelis... Fes-ho per mi!... *(Suplicant am tendresa.)* Per mi, Morenet!...

MORENET. Per tu! *(Desfent-se d'ella.)* Si ja no ho sé lo que haig de fer per tu!... Ai, Nina, Nina! Ets la dòna més bonica i perillosa que he conegut!... Qui'ls pogués endavinar els dalits certs del teu cor!... Pot-ser encara ets més nina de dins que de fòra! I pot-ser, com am les nines, val més no volguer-ho sapiguer, per no perdre l'il·lusió i la joguina!

NINA. *(Ferida.)* Dec ser un cartró jo, de dins, per tu.

MORENET. Per mi tota tu ets lo mellor i lo pitjor que hi

ha al món! I lo que m'assessina és que ho portes tant barrejat, tant confós, que si un vol tastar-te només una goteta de mèl, d'aquella mèl de deliri que tempta desde'l fons dels teus ulls, desseguit, a l'empassar-se-la, sent el regust del fèl!

NINA. I a la Gitaneta, què li trobes?

MORENET. No t'ho vui dir, perquè t'enfadaries.

NINA. Diga-ho, que a tu no t'està bé ser covard. Què li trobes a la Gitaneta?

MORENET. Menos carmelo i més veritat, vet-aquí!

NINA. *(Movent-se.)* Doncs confita-te-la i deixa-m estar a mi... i se't tornarà més dolça.

MORENET. Que ets dolenta, Nina! Deixar-te!

NINA. Sí, home, si tant falsa i dolenta sóc. Per què has de patir per mi? I ara! Ben tonto fores! *(Com a punt d'anar-se'n.)* Tard o d'hora també haviem d'acabar...

MORENET. Que ho dius de serio això?

NINA. Tant de serio, que, mira, *(signant al fons, aon se veu al Nelis, que fa l'última passada cap a l'esquerra)* allí ja tinc qui m'espera.

MORENET. *(Havent-se girat ansiós.)* El Nelis! *(Groc i febrós, agafa am nirvi a la Nina per una munyeca i la reté.)* Crida-l! Crida-l! I, si't vol, que s'ho guanyi!

NINA. *(Forcejant.)* Deixa-m, que'm fas mal!

MORENET. *(Amb un crid, fent seguir una mica a la Nina.)* Nelis! *(Deixant-li anar la mà amb una revolada.)* Ves-te'n-hi, que ni l'un ni l'altre sou dignes ni de la meva escupinada! *(Es dirigeix resolut a la porta del Foyer i, a l'obrir-la, la Nina fa una corredissa i tracta d'aturar-lo, però ell la rebutja amb el braç dret i un regany.)* Vés!... *(La Nina fa un brinco i li pren el berret, reculant un bon troç am lleugeresa i parant-se, amb un xic de tremolí nirviós, en actitut de volguer-lo fer bovejar i expressió de serpeta emmurriada. El*

Morenet avança unes passes cap a ella am posat serio, reprimint-se.) Dóna-m el berret.

NINA. No vui. *(El Morenet va pera avençar més i ella, encorvada, fa un vaivé de costat i endarrera.)*

MORENET. Dóna-m el berret, et dic!

NINA. «Guanya-te-l, si'l vols!» *(Se sent un dèbil aplauso final i comença a atravessar públic d'esquerra a dreta del corredor, apareixent alguns concorrents per l'arc en la mateixa direcció.)*

MORENET. *(Assseient-se quasi d'esquena a la porta del Foyer, que ha quedat entreoberta, sense mirar a la Nina.)* Quan vulguis!

NINA. *(Acostant-se al Morenet am gran goig intens.)* Així m'agrades!... *(Per la porta del Foyer apareix el Nelis posant-se'l berret i, després de veure, sorprès, am mirades de celos i odi, com la Nina posa'l d'ell al Morenet de part darrera i passant-li cap el davant, tira avall calmosament mentres l'heroína pessiga am rabieta al seu rival, acabant per donar-li una bofetada.)* I ara... de la paga... dónes això a la Gitaneta! *(Esclata a riure, fugint i aturant-se, mig girada, a mirar al Morenet. El Nelis, al sentir el riure de la Nina, s'ha girat ràpidament, recelós, i se'n va al fons depressa, pera esperar-la al carrer, obrint-se pas per entre la gent i girant-se de nou a mirar abans de desaparèixer.)*

MORENET. *(Havent-se aixecat, mirant-la i fent anar el cap.)* Boja!...

NINA. *(Redressant-se am gracia sentimental i tirant un petó al Morenet.)* «Adieu... mon petit lion»!... *(Teló.)*

FI DEL PRIMER ACTE

ACTE SEGON

L'escena representa'l menjador i cuina de casa la Gitaneta, d'aspecte modest, am moblatge de cert luxo. En el fons, a la reconada de l'esquerra de l'espectador, una porta tancada, que figura la de l'escala, i lo restant, visible cap a la dreta del mateix fons, cuina ordenada, amb una olla mitjana al foc, un gibrell amb ensiam posat en aigua a la pica i un parell de plats, l'un am tomaques i un troç de bacallar sèc i l'altre am lluç fregit, sobre'ls fogons. Al costat dret, formant part de la cuina, finestra de pou practicable i una galleda a terra, i en primer terme portalada d'habitacions interiors davant per davant d'una porta, amb un armari vidrier al costat, de l'altra banda. Al mig de l'escena, una taula rodona am tapèt, un gerro am flors i dugues piletes de roba de bogada, una de color en una cadira immediata i d'altra per plegar en un cove. Al sostre, caient convenientment sobre la taula, una làmpara de petroli. Una tauleta de cusir al primer terme de la dreta amb una samarreta, calçotets, mitjons, etc., pera arreglar. Cadires repartides, i per les pareds quadros rutinaris de menjador.

ESCENA I

La Gitaneta i la Fela

(A l'aixecar-se'l teló, la Gitaneta, am davantal blanc, està enraonant am la Fela, tot triant i plegant roba, assegu-

des l'una davant de l'altra en primer terme al costat de la taula.)

GITANETA. El Nelis i la Nina tindràn un mal fi. Ten en compte qui t'ho diu, Fela!

FELA. Lo que és al Nelis ningú'l pot calar. Per doneta... per bufat i per mal sangro. Mai m'ha entrat a mi. El Fornaret sempre'm diu que'l dia que per culpa d'ell torni a passar la més mínima ja se'n podrà despedir del «Palais».

GITANETA. Abans no ho era tant verinós.

FELA. Abans del Morenet? *(Amb una ganyota.)* Vaja, dòna, vaja!

GITANETA. M'ho semblava, al menos...

FELA. T'ho semblava perquè, no sé com, t'hi havies emmoquerrat. Clar i nèt!

GITANETA. Sí... la veritat... m'agradava. I, si no s'hagués presentat el Morenet, pot-ser hauriem arribat a algun puesto. *(Va a deixar sobre la taula de cusir una peça de roba i s'entorna a seure.)*

FELA. Sí: a l'hospici, si us haguessin volgut! Blaus i gana no te'n haurien faltat. Encara ets a temps a alabar-te'n d'això, Gitaneta!

GITANETA. També hauria pogut fer bondat... Una dòna, si se sab entendre, té molt poder sobre un home.

FELA. Bé, no't raqui, que no l'hauries aguantat ni dos dies al Nelis. És massa nyic-nyic i buscaraons am tot-hom.

GITANETA. No, si no és racant-me que ho deia, perquè estic ben satisfeta amb el Morenet, que val mil vegades més i és més home i més persona que ell; sinó perquè devegades n'hi ha que no se'ls sab compendre'l gènit i necessiten que se'ls sàpiga seguir bé la beta o traça pera que'ns segueixin de bon grat la nostra. Igual ens succeeix a nosaltres, les dònes... Tu mateixa vès si n'ets de diferenta i si no t'has reposat

desde que estàs amb el Fornaret! *Hasta* la pell compto que has cambiat!

FELA. És l'únic home que m'ha arribat a la cara... Creu-me, Gitaneta! *(Am viva toçudeneria.)* I, veus?, al principi no l'estimava.

GITANETA. Si jo'm creia que un dia t'escorxaria am les que li feies... Un altre ja t'hauria donat la bola desseguit. I més am la *salida* que ell allavores tenia.

FELA. *(Am sentiment orgullós.)* Sempre m'ha volgut de cor el Fornaret.

GITANETA. Mira que, pobre, deixar-lo treballant en el «Palais», dient-li que te'n anaves a dormir, i anar-te'n de tronera am la Conxa i l'Adela...

FELA. *(Amb un gesto i quasi no podent-se aguantar el riure.)* Aquells dos quatres!

GITANETA. *(Mig rient.)* Sí, i aquells dos periodistes; i compareixe-li a la matinada amb una turca com una casa, descalça i sense cotilla... *(La Fela riu que riu.)* quina barra!... n'hi havia per molt més de rebre-t a bofetades! Un altre et desgracía pera tota ta vida! *(Desa la roba en els baixos de l'armari.)* Ja't dic que se'n podria fer una auca de tu!

FELA. No facis la santa tu ara, que si no n'has fetes més és perquè no has pogut.

GITANETA. Mentres no vaig viure am cap home.

FELA. Quan penso en aquell any, per Pasqua, que'ns en vam anar a ballar al Clavé i vas fer barallar a n'en Xinagues amb el Tallerina per un careto de Lleida que li volien fer una sortija!...

GITANETA. I que si no sóc jo no se'n escapa, pobra minyona!

FELA. *(Am goig i anant rient.)* Després sortim, ens en anem a Les Tres Gotes, i allí afanes el seu a la Groga i encara l'atacones... i una mica més li fas ensenyar el cinematògrafo de familia!

GITANETA. Sí, allò sí que va estar mal fet. Em faltava enteniment allavores. Ara ja no ho faria.

FELA. Ara més aviat t'ho farien a tu.

GITANETA. A mi? *(Ha agafat el cove i, sense sortir del menjador, el deixa a l'esquerra de les habitacions interiors.)*

FELA. T'ha aixelat molt el Morenet, noia!

GITANETA. No ho creguis. *(Tot enraonant i girant-se, treu l'olla del foc, hi posa una caçola amb oli, fa'l sofreginat del romesco, hi aboca aigua de l'olla i després de tirar-hi'l peix, feta ja la picada, li tira, anant-ho destapant i cuidant.)*

FELA. *(Aixecant-se de la cadira.)* Oh! Tu no te'n adones.

GITANETA. Sóc la mateixa de sempre. Amb iguals ales i am més esperons, si convé.

FELA. Doncs d'ensà que vas per dòna de bé i que ets tant casulana, tot-hom hi està en el «Palais», no tens el gènit que tenies.

GITANETA. Sí, ja ho sé que allí'm retalleu i em feu la casaca cada dia.

FELA. No pas jo!

GITANETA. *(Clavant-li la vista.)* Tu, no? La primera!

FELA. Et juro que no!

GITANETA. *(Donant mig vol.)* Vaia, vés!

FELA. Mai dic res jo de tu, si no me'n parlen.

GITANETA. *(Acostant-se-li.)* Veus, toba, com hi caus? Si no't conegués la beguda... a tu i a totes les altres!

FELA. *(Amb un cop de peu a terra.)* Ai déu! A veure si voldràs que'm cusi la boca, a l'últim! Després que per tu estic mig renyida am la Nina... i les raons que m'exposo a tenir amb el Fornaret si sabia que he vingut a dir-te'n res d'ella i del teu. D'aquí en endavant, no tinguis por, ja'm servirà d'escarment.

GITANETA. *(Més afable.)* Està bé que s'enraoni pera passar mellor l'estona; però no que's burxi i s'atii'l

foc pera acabar d'encendre la sang de qui no's fica am ningú. *(Rancuniosa.)* Hi ha mala sort que no sabria viure sense fer blair a les altres. La Nina ho és així. I la seva llengua no pararà fins que jo li faci un sacsó o li talli!

FELA. Ja no l'havieu de convidar al xemflis de Can Tunis!

GITANETA. Perquè no fos dit que jo li tenia celos i per veure si d'aquesta manera, tot celebrant la llibertat del Morenet, s'acabaven els emmurriaments que hi ha entre'ls que vam inaugurar el «Palais». Perxò l'hem convidada. Am lo que m'has contat d'aquesta tarda, veig que ella no té cura, ni hi valèn amistats ni bons intents. Que vingui! Mellor que vingui! Però que vagi am peus de plom, perquè, per mica que rellisqui am les seves monades de serpeta de Foyer, l'agafo pel ganyot i pot-ser s'hi quedi a Can Tunis! *(Truquen. La Gitaneta va a obrir.)*

ESCENA II

ELS MATEIXOS I EL TRENCAFILS

GITANETA. Tu ets?

TRENCAFILS *(Entrant ventant-se amb el berret.)* Hola, Fela! *(La Gitaneta tanca la porta.)*

FELA. Hola.

GITANETA. *(Al Trencafils.)* I el Morenet, que no ve?

TRENCAFILS Sí, desseguit, m'ha dit que't digués. Tenia feina amb el Fornaret.

FELA. Deixa-me'n anar, que aquell no m'esperés pera sopar.

GITANETA. Tots dos sols estaven?

TRENCAFILS Encara hi havia'ls moços i quatre o cinc ronses que seguien al burro.

FELA. *(A punt d'anar-se'n.)* Deuràs venir, avui, en havent sopat, eh, Gitaneta?

TRENCAFILS És clar que vindrà! I que jo'm vui posar de gala aquet vespre!

GITANETA. *(Signant la roba de sobre la tauleta de cusir.)* Haig d'arreglar tot allò encara.

FELA. Ui! Si veies la que jo tinc de roba per arreglar!

TRENCAFILS *(A la Gitaneta.)* Pels meus drapets no t'apuris, sents?

GITANETA. I, si'm queda temps, voldria descançar una estona... fins a quarts d'una.

FELA. Ja no'm llevaria jo.

TRENCAFILS *(Fent accionat de menjar.)* Jo sí, tractant-se d'aquesta!

FELA. Tu ja no pensaries en dormir, oi, tet?

TRENCAFILS Qualsevol s'estigui al piltre, volent estar bé am la ventresca! *(Tocant-se'l ventre.)*

FELA. Fins després, doncs! *(La Gitaneta obre a la Fela.)*

GITANETA. Fins després, Fela. I mutilà, eh?

FELA. *(Significant que és per demés.)* Sí, dòna! *(Desapareix i la Gitaneta tanca la porta.)*

ESCENA III

LA GITANETA I EL TRENCAFILS

TRENCAFILS Hi has pensat, Gitaneta, en la camisa?

GITANETA. Sí; a sobre'l llit la tens.

TRENCAFILS Barba.

GITANETA. Noi, jo hi he fet tot lo que he pogut: te l'he apedaçat del faldar, te l'he surgit de totarreu i he retallat el serrellot del coll i dels punys. La planxadora diu que se li quedava als dits.

TRENCAFILS *(Am desagrado.)* La del seu home se li deu quedar als dits.

GITANETA. I que ja no paga'l midó.

TRENCAFILS Diga-li que ja li donaré apart, si vol, el midó!

GITANETA. No, no, Trencafils: té raó la planxadora. Has d'estalviar i procurar comprar-te roba.

TRENCAFILS Què puc fer, si no m'apujen i no plouen propines, am dugues pessetes cada dia? Compta... Seixanta cinc cèntims per dinar; cinquanta per sopar, són... pela i quinze; pela i quinze, i vinticinc de ressopó, fan pela i quaranta; dèu d'anguila cada dia, cinc a dinar i cinc a sopar, sis rals...

GITANETA. Per què'n dónes d'anguila?

TRENCAFILS No'n donguis, que t'atiparàn de mosquits i de peladures!

GITANETA. Suprimeix el ressopó.

TRENCAFILS Si ja no esmorzo... El ressopó'm fa d'esmorzar. I total menjo dugues sardines i un llonguet am cinc de vi, a Cal Cosí. De quarts de vuit del vespre a la una quarts de dugues de la matinada, que me'n puc anar a la nona, no menjis fins el migdia, que aviat se t'acabarà l'historia! Ja tota la nit, si puc, em faig un tip de fumar pera adormir-me'l mal de cor... Hem dit sis rals. Me'n queden dos: recull-te'l nap pera tu, cada més, pel quarto i per rentar-me i fer-me planxar la roba... i després fes-te afeitar i fuma! Beure? Si't conviden o si les fonts rajen. Què puc estalviar? Digues. L'aire, si'm moro! *(Truquen.)*

GITANETA. Ara és aquí! *(Va a obrir airosa. El Trencafils agafa uns calçotets tot reventats de sobre la tauleta de cusir i se'ls mira.)*

ESCENA IV

ELS MATEIXOS I EL MORENET

MORENET. *(Entrant.)* Està'l sopar?

GITANETA. *(Tancant la porta.)* S'acaba de fer. *(Prenent-li'l berret i penjant-lo.)* Que has trigat!

MORENET. *(Aixugant-se la suor del front.)* Oh, noia! Teniem feina. *(Signant al Trencafils amb el cap.)* Que no t'ho ha dit?

GITANETA. Sí, però...

MORENET. Perxò que... *(Al Trencafils, alçant un xic la veu.)* Que ja has sopat, tu, pot-ser? *(La Gitaneta tasta lo de la caçola i hi tira un polç de sal.)*

TRENCAFILS *(Girant-se.)* No. Ara hi aniré, després de mudar-me la camisa. *(Es mira uns mitjons.)*

MORENET. Que't vols quedar am nosaltres?

TRENCAFILS *(Vagament.)* No; merci...

MORENET. Ja sabs lo que't dius? Estàs molt parat aquí! *(Acostant-se-li.)* Que mates pusses?

TRENCAFILS Aquets mitjons, que m'acaben la corda.

GITANETA. *(Al Morenet, acostant-se als dos.)* No vas dir que no les volies dur més aquelles dugues camises, la de color i la de tabelles? Les podria aprofitar ell.

MORENET. Ja'ls hi havies d'haver donat, dòna!

GITANETA. Doncs així te les faré planxar, Trencafils. I a veure si t'espaviles per mitjons i calçotets... i una samarreta, al menos, perquè aquesta *(mostrant-ne una tota foradada de sobre la tauleta)* s'ha tornat massa de *rejilla*.

TRENCAFILS *(Deixant els mitjons.)* Fóres bona per mare, Gitaneta...

GITANETA. Tots ens hauriem d'ajudar tant com poguessim, pera anar bé. *(Se'n va a treure la caçola del foc i prepara l'esqueixada.)*

TRENCAFILS *(Per la Gitaneta.)* Quina delicia, Morenet, amb els *pencos* que corren!

MORENET. Sí, l'entén el bon fer de les coses.

TRENCAFILS Perquè estima.

MORENET. Perquè val i sab fer valdre.

TRENCAFILS *(Deixant un duro sobre la taula gran i anant-se'n.)* Té, si no't sab greu, aquí deixo aquet rebec pera que'm compri lo que pugui i em faci més falta, abans no me'l xuclés alguna marquesa

sense mitjes! *(Entra al quarto de l'esquerra i tanca la porta.)*

ESCENA V

EL MORENET I LA GITANETA

MORENET. I aquella carta, noia?

GITANETA. *(Girant-se.)* Ai, sí! Allí a l'armari la trobaràs, sobre una copa. Pren-la, que tinc les mans mullades.

MORENET. *(Dirigint-se a les habitacions interiors.)* Primer vui posar el vi en fresc.

GITANETA. De qui deu ser?

MORENET. *(Sense interès.)* Del Brinca, que ja deu haver arribat a Buenos Aires. *(Desapareix i torna desseguit en mànigues de camisa i l'ermilla descordada. Mentres la Gitaneta encén la làmpara i para taula, ell agafa la galleda i treu aigua del pou i tira la que li sobra al gibrell.)*

GITANETA. *(Prenent-li la galleda.)* Deixa, deixa, ja ho faré jo això. Seu.

ESCENA VI

ELS MATEIXOS I EL TRENCAFILS

TRENCAFILS *(Desde'l dintell de la porta del seu quarto, cordant-se'l coll de la camisa, amb el faldar fòra de les calces.)* Que tens un botonet pera la petxera, Morenet?

GITANETA. *(Signant a l'altra banda.)* Vés tu mateix a la sala i a damunt de la calaixera en trobaràs dos.

TRENCAFILS *(Anant-hi.)* Maleits siguen els botonets! Sempre'ls perdo! *(Desapareix. La Gitaneta porta la galleda al peu de la taula i hi posa'l vi en fresc amb un porró que ha tret de l'armari junt am fruita, que tira al gibrell.)*

GITANETA. *(Signant un aixugamà penjat al Morenet, que va per aixugar-se en un de brut.)* Aixuga-t amb aquell, que és nèt. *(Silenci. Torna'l Trencafils cap el seu quarto amb els botonets, tancant la porta.)*

ESCENA VII

EL MORENET I LA GITANETA

(El Morenet ha agafat un extrem de l'aixugamà indicat i tot aixugant-se les mans s'encanta, pensatiu, am la Gitaneta, que trafiqueja pels fogons i l'espia dissimuladament.)

GITANETA. Què mires amb aquesta cara?

MORENET. Tot lo que m'agrada miro...

GITANETA. Mentida, tot! Embustero!

MORENET. *(Calmós, però am més expressió.)* És clar... Com que no estàn a la vista totes les teves gracies... *(Se'n va a seure a la taula pera sopar i ella'l segueix am la plata de l'esqueixada.)*

GITANETA. *(Escarnint-lo am rabieta.)* Les teves gracies... liló! N'estic empatxada d'estimacions de pegadolça i de que'm pintis la cigonya am guaiaba d'adroguer! *(Se'n va a buscar la caçola del romesco.)*

MORENET. *(Alçant la veu.)* Deu ser el vermut això, eh? *(Es fa plat i comença a menjar.)*

GITANETA. *(Deixant la caçola sobre la taula i asseient-se davant del Morenet, a la dreta.)* El vermut, gran barra?... i encara no hi sigut fòra del «Palais» que ja estaves fent el colom am la Nina? *(Curt silenci.)* Contesta!

MORENET. Ja t'han dut el *parte*? *(La Gitaneta's posa i menja... Fent anar el cap i guanyant halè.)* Que ets bleda, criatura!...

GITANETA. Bleda i llacsó, sí, però no contestes, pillo!

MORENET. *(Enfarfegat.)* Parlavem...

GITANETA. *(Parant la mà dreta amb el colze sobre la taula i suplicant am viciadura irònica.)* El gra, Morenet!...

MORENET. Parlavem... ja t'ho diré...

GITANETA. *(Igual, interrompint-lo, suplicant am més viciadura irònica.)* Dóna-m el gra!...

MORENET. Del xemflis... Volia que li expliqués...

GITANETA. Un sopar de duro?

MORENET. *(Sèc, fent l'enfadat.)* Vaja, no s'hi pot parlar am tu! *(Curt silenci... Més confiat.)* Ella ha volgut saber qui anavem... *(La Gitaneta se'l mira fixo.)* i li he dit.

GITANETA. Naturalment!

MORENET. Res més.

GITANETA. I ja no t'enfades!

MORENET. Què'n treuria, si ets tant ceballot am les teves gelosies?

GITANETA. Ceballot? *(Exaltant-se.)* Vès que us atrapi *infraganti!* Ja ho veuràs!... Ja t'hi caçaré, creu, en aquelles glorietes de marina sopant am la Nineta! El retratet de moda!

MORENET. Que'n tens de ganes d'enraonar! *(Estira'l porró de la galleda i fa un trago.)*

GITANETA. O, si no, s'ha acabat el sopar jo cada dia aquí tota sola com una bestia, mentres tu, am l'excusa de que tens feina en el «Palais», sopes allí o aon te dóna la gana. Faré com la Fela amb el Fornaret, i soparem amb ells en el mateix cafè. Tampoc estalviem res l'un aquí i l'altre allà. T'estaré espiant sempre i allí on vagis tu jo al teu redera.

MORENET. Patiries més encara.

GITANETA. No se'n pot ser de dòna de casa am vosaltres. S'hi perd. Sou com els aucells de bosc.

MORENET. Sí, sí, no'm vinguis am gabies.

GITANETA. Us agrada picar d'aquí i d'allà.

MORENET. *(Amb un sospir, perdent la calma i mirant-se-la am descaro.)* És la vida! Varietat i moviment!

GITANETA. Hi picarem tots, doncs, d'aquí i d'allà! *(Espurnejant-li'ls ulls, am rancunia.)* I que acabi com vulgui!

MORENET. Calla, calla...

GITANETA. Massa bò vol dir tonto, també!

MORENET. *(Alçant la veu, agressiu.)* Vols callàr?

GITANETA. *(Donant un cop de puny sobre la taula i desafiant-lo am la mirada.)* No, vui callar! *(El Morenet va per alçar-se amenaçador, i ella, ràpidament, estira'l ganibet de sobre la taula i s'alça també amb actitut amenaçadora.)*

MORENET. *(Dret davant d'ella.)* Apa, si tens pit! *(Silenci.)* Pera això m'has tret de la presó? *(La Gitaneta deixa'l ganibet sobre la taula i cau abatuda a la seva cadira amb el cap entre les mans.)* La tindrem present aquesta! *(La Gitaneta ploriqueja.)* Just! Toca l'orga encara!... Vaja, menja i acabem de sopar en pau; si no, me'n vaig. *(Més amorós.)* Que't penses que no sé distingir?... Però no ho facis maimés això d'amenaçar-me amb el ganibet, perquè pot-ser em faries fer un disbarat! *(La Gitaneta s'aixuga'ls ulls... Acaronant-la.)* Menja... No'm facis enfadar... *(Tornen a posar-se a menjar, cada hu en el seu puesto. Silenci... La Gitaneta s'aixeca i du lo que fa nosa a taula cap a la cuina i posa les postres en un plat. El Morenet també, tot d'un cop, s'aixeca, pren la carta de l'armari, mira'l sóbre i l'obre tot asseient-se altra vegada a la cadira que seia. Del sóbre n'hi surten dugues cartes, l'una am sóbre, obert, i l'altra sense. Es posa a llegir, tot sorprès, la que no porta sóbre i desseguit busca la firma i torna al començament. En aquest instant apareix el Trencafils amb el berret posat: ajusta la porta del seu quarto i es dirigeix a la Gitaneta.)*

ESCENA VIII

ELS MATEIXOS I EL TRENCAFILS

TRENCAFILS Vols mirar si m'hi fet bé'l llaç de la corbata, Gitaneta? Ja casi no m'hi veia...

GITANETA. *(Mirant-li la corbata.)* La vaga esquerra et puja més que la dreta i et cau un xic a la gargè.

TRENCAFILS A tall de viudo! Ja li vui així. Fa més del *trueno*... Que's mori qui pateixi! *(Corrent cap a la porta.)* I alanta, que'l cap-i-pota m'espera! *(Obre i desapareix.)*

ESCENA IX

EL MORENET I LA GITANETA

(La Gitaneta va a tancar i porta les postres a taula. Silenci. El Morenet està llegint tot interessat la segona carta. Pren fruita maquinalment i menja abstret en la lectura, passant-se la mà pel front. La Gitaneta també menja i beu tota seriosa, espiant a n'ell dissimuladament.)

MORENET. *(Interrompint la lectura.)* Que'n som d'ingrats en aquet món! *(Mirant a la Gitaneta.)* Sabs de qui és la carta?

GITANETA. *(Fredament.)* No és del Brinca?

MORENET. M'ho creia que era del Brinca! Com que al fugir de Barcelona va dir que m'escriuría posant la carta amb un altre sóbre dintre la primera que escrivís a son germà i que ell me la portaria... i tu m'havies dit que l'havia duta un home que anava am brusa...

GITANETA. *(Interessant-se.)* Sí, am brusa anava'l que l'ha duta.

MORENET. Bé, sí; ja veig el què ara. *(Reflexiu.)* És clar!

GITANETA. De qui és?

MORENET. D'aquell jove que estava près am mi, junt amb altres companys seus, pel seu modo de pensar.

GITANETA. Un d'aquells anarquistes, vols dir?

MORENET. Sí. *(Esforçant-se pera fer-li fer memoria.)* Aquell que quan tu arribaves et gastava bromes i devegades et feia preguntes i picava de peus, aferrat a la reixa, perquè amb els crids de tanta gent enraonant alhora no us enteniau... No te'n recordes?

GITANETA. *(Insegura.)* Sí...

MORENET. Que'l venia a veure una xicota molt barileta i senzilla que sempre plorava.

GITANETA. Sí. Ah! Sí, sí! Encara està près aquell jove?

MORENET. Sis anys de presó li van regalar.

GITANETA. Què havia fet?

MORENET. Res de mal, per mi. Un escrit contra «Les guerres i els oficis de matar».

GITANETA. Deuria ser molt fort, per donar-li tanta pena!

MORENET. Si era fort o fluix no ho sé; no hi entenc. Només puc dir que va llegir-me-l i no crec haver sentit mai res tant just i hermós. Jo no ho hauria pogut ni somiar! Fila fi'l mano! I total té vintissís anyets. Si n'hi havia gaires de tant aixerits i am l'halè que té ell, creu que'l món aviat fóra un altre món.

GITANETA. I què't diu... què vol amb aquesta carta?

MORENET. No, l'erres: no vol res... no'm demana res. No és dels que pidolen. Al contrari, pateix per generós, i ni la vida crec que li dolgués si fos precís pera remei d'alguna cosa. *(Alçant la carteta pera ell de damunt de la taula i tornant-li a deixar.)* Amb aquest escritet em pregunta si'ns en passa alguna, perquè quan me van deixar anar li vaig prometre que l'aniria a veure i no hi he anat. *(Joiós i mostrant la carta que té a la mà.)* I després em diu que m'enteri d'aquesta carta i com més aviat mellor, d'una a tres de la tarda, jo mateix la faci a mans d'un subjecte.

GITANETA. *(Aixecant-se i inclinant-se de colzes sobre la taula.)* I ara! Per què?

MORENET. Calma... Ja t'ho llegiré. *(Arreglant-se la carta.)* No havia acabat jo.

GITANETA. *(Impacienta de curiositat.)* Cuita! Llegeix!

MORENET. *(Mirant el llum i posant-se a llegir am facilitat.)* «Estimat amic Vidal: Aquí't presento a n'en Joan Ventura, *el Morenet,* un dels «valents» de més anomenada entre'ls de son ram, al mateix temps que'l més temut de tots ells pels fréstecs d'aquí dins, com vàrem poguer veure, tant jo com els demés companys víctimes de l'última *razzia* de persecucions, cada vegada que'ns volien timar en alguna cosa o intentaven, per la força, obligar-nos a pràctiques contraries als nostres ideals, exposant-se molt, i algun cop jogant-se la vida, per simpatia a nosaltres, fins a lograr que'ns deixessin tranquils després d'una verdadera batalla campal entre tots plegats. Aquest individu, durant el temps d'estar près am nosaltres, havia mostrat ferms desitjos de cambiar radicalment de vida, i perxò jo, al saber avui per un company que ha vingut a veure-ns que en el Dipòsit d'Olis que té ton pare necessiteu un cobrador i un moço, li escric que se't presenti amb aquesta carta, confiant que us el quedareu a treballar en lo que convinga. Sab escriure i un xic de comptes, llegeix am bastanta correcció i el tinc per molt fiat entre gent honrada i de bona fe. Pel seu modo de presentar-se, per la seva mirada serena i intel·ligent, pel seu aspecte total, hauràs endavinat desseguit que no's tracta d'un d'aquets infeliços que demanen caritat mostrant una carta. Efectivament: es tracta d'un ser que forma part d'una altra mena de desgraciats que acostumem a viure-n indiferents, considerant-los com forces perdudes, negatives de tota acció moral i de tota energia fecon. Aquet que tens a davant,

amic Vidal, de l'edat de quinze anys, que va morir son pare aixafat per una roca en una pedrera de Montjuic i un any després sa mare de trastorns i de miseria, que la societat el té desviat del seu verdader camí, esgarrant-li l'existencia (am perill a cada punt de fer-lo assessí i de morir tràgicament) i pervertint-li la bondat i puresa dels sentiments nadius, que creu que, per lo que li pogut estudiar, els deuria tenir hermosament humans i exquisids. *(Anant-li revivint un fil de sentiment de tot lo de la seva infantesa.)* Figura-t un noiet que de molt petit s'enamora de totes les formes animades de la Natura i les reprodueix de la manera que pot, am fanc, am guix, dibuixant am carbó, am llàpiç, am lo que troba, i demana als seus pares que'l facin ser esculptor; va pels quinze anys, i ells li respecten la seva vocació portant-lo a un taller del carrer d'Aribau. Tot va bé dintre la modesta familia: el pare pica pedra sota un sol bullent; la mare porta'l tràngol de la casa; i el jovenet, de dia, aplica-t que t'aplicaràs voltat de blocs de marbre, d'ornaments i de gentils i meravelloses figures ideals, i, de nit, a estudi, a acabar d'apendre de dibuix, de lletra i de comptes, content, feliç, joiós d'ell mateix i dels seus bons pares... *(Tremolant-li la veu i guanyant-lo el sentiment.)* Passen dos mesos i es queda sense pare. La pobra viuda, vella i xacrosa, no sab com fer-ho pera viure ella i el seu fill... Al noi, en el taller, li diuen que encara no li poden donar res... Sa mare frega pisos i es fa bogadera; però'l dolor es va apoderant del seu còs i unes punxades al cor apenes li deixen fer cosa de bò... I tot se va venent, empenyant!... *(La Gitaneta s'aixuga llàgrimes.)* i la miseria cada dia'ls fa sentir més fortes les seves urpades!...

i el noi ha d'abandonar el taller i l'estudi pera anar-se'n a vendre mistos i diaris!... Però tot això no arriba enlloc... i ve un moment en que mare i fill es troben sols en un desert de gel i de mort... abandonats de tota amistat... dels coneguts... dels parents... de tot-hom! *(Molt sobtat pel sentiment.)* I aleshores en Joanet, l'artista malaventurat, veient a sa mare extesa sobre'l llit, malalta, plorant i morint-se de necessitat sense un halè piadós de ningú, ni sisquera dels vehins, surt de casa seva, es dirigeix a la plaça de Catalunya, es fica en una barraca de jòc... i pren un rellotge... i l'agafen! I una vegada més triomfant el món dels cruels amb el noi a la presó i sa mare al cementiri a conseqüencia de tants dolors!... *(Esclata un plor silenciós. S'aixuga les llàgrimes; la Gitaneta també. Continúa.)* És horrorós! *(Costant-li continuar i anant-se asserenant a mida que llegeix.)* En fi: desde'l primer cop que va estar a la presó —als setze anys— fins ara que'n té trentaquatre, en Joan no ha fet més que lo que estant près va apendre afavorit tristament per totes les iniquitats socials: ha viscut la vida del jogador, amb un séns fi de baralles i desafios, afortunats pera ell, sense arribar, segons deia, i ho crec perquè és franc pera dir la veritat, a ser un assessí, i de les tres vegades que ha estat près entre totes, només la primera per robo. Últimament, quan jo l'he conegut, el van agafar per l'assessinat d'un inspector de policia que hi va haver fa uns quatre mesos (ja ho deuries llegir) en el corredor d'entrada del «Palais d'Or». I aquí un dels trets seus que me'l va fer més simpàtic a l'explicar-m'ho en moments d'intimitat entre ell i jo. La mort no la va fer ell, sinó un altre «valent» de la casa amenaçat revòlver en mà pel policia

per no volguer-li donar part en un negoci d'esclaves blanques; però com moments després del crim *el Morenet* va ser vist aprop del cadavre i ell era, com torna a ser-ho, el «valent» número 1 del «Palais», l'autoritat es va creure tenir el criminal, fins que, per falta de proves i havent fugit cap a Buenos Aires, per diferents delictes, un pinxo que va acceptar que's pogués pecar en ell pagant-li'l passatge, va anar al carrer, fa dugues setmanes, absolt per un Jurat, havent-se limitat sempre a negar que fos l'assessí de l'inspector de policia i tenint l'abnegació de callar qui era'l verdader autor, a pesar de saber-ho de sòbres. I ara, Vidal, que t'he fet la presentació d'en Joan Ventura, *el Morenet*, espero que creuràs, tu que'm coneixes a fons, que, a l'interessar-me per ell, no ho faig intentant fer un nou adepte ni am cap mena d'egoisme ideològic, sinó simplement per dever moral, per humanitat, per solidaritat a un de tantíssims sers que desde l'infantesa la falta d'amor social hauria pogut convertir en monstre de maldats. Per altra part, en Joan Ventura és molt personal en tot, i si un dia's digués company, estic convençut que fóra diferent de la massa dels d'ara. És més: difícilment seria un propagandista tal com se sol entendre avui, sinó que més aviat la seva propaganda resultaria de la diversitat i originalitat dels seus punts de mira i del seu genial dò de viure-ls, ideal i pràcticament. Amb individus d'aquet llevat lo únic que's deu haver de fer és apoiar-los en lo que desitgin de sà; i si arriben a ser llibertaris, bé, i si no, també; perquè de totes maneres sempre's produiràn amb un esperit més noble i més lliure que lo comú dels demés, pensin com pensin. Doncs bé, pera acabar: l'home que com en Joan Ventura és lo que

és del modo que t'he explicat i que espontanejant-se am qui'l comprèn manifesta grans anhels de sortir-se'n pera fer vida d'obrer amb una dòna que per ell s'ha redimit de lo que havia sigut (una «tremenda» molt salada, avui de més seny i més feinera que moltes casades); l'home que quan parla dels seus pares, *(Pausat i amb un puntet d'emoció.)* després de divuit anys de ser morts, encara li tremola la veu i el cor se li nua i plora com un nen desamparat; *(Am cert halè fins al final.)* l'home, en fi, que és capaç d'anar a presidi per no delatar a un àltre, aquest home bé's mereix ser treballador de casa vostra abans no's torni a engorronir amb el medi en que viu i la fatalitat el faci morir de mort violenta o'l faci assessí i mori en el pal!»

GITANETA. *(Amb esglai, tirant-se als braços del Morenet, que s'ha alçat ràpidament a rebre-la en ells am la carta a la mà.)* No, Morenet!...

MORENET. *(Refent-se de la sotragada de la frase final, dèbilment, mirant la carta.)* «Enric Ferrer.» *(Deixant la carta sobre la taula.)* I que aquet jove hagi d'estar près!...

GITANETA. *(Encara agafada amb el Morenet, amb un lleuger tremolí en la veu.)* Creu-lo a n'aquet pobre jove, que'ns vol bé a tots dos! Ves-hi a portar la carta a n'el que't diu. *(Acaronant-lo.)* Oi que hi aniràs?

MORENET. Si hi aniré? Demà mateix.

GITANETA. *(Tendrament, am la mirada dolorosa i ideal fixa en ell.)* No m'enganyis!... que jo pateixo molt per tu!...

MORENET. Et prometo que demà a la tarda sabrem una cosa o altra. I si'm volen a treballar, deixo de ser lo que sóc i cambiem de vida desseguit... i *hasta* de pis, pera trencar tota relació am qui no convinga.

GITANETA. *(Tornant-lo a abraçar.)* Sí, Morenet, sí, tot lo que tu vulguis farem!

MORENET. I si no'm volen... si no'm volen, procurarem recullir algun quartet i així que poguem mirarem de posar una tendeta de qualsevol cosa. Una fonda econòmica per allà'l Paralelo, m'agradaria!

GITANETA. Sí que estaria bé!

MORENET. *(Ordenant les cartes.)* A veure, a veure!... *(La Gitaneta's disposa a desparar taula.)* Veus? Sinó que s'ha remenat tant i fariem un mal paper, ja deixaria córrer lo del xemflis... Bé, mira, serà'l despido d'aquesta mala vida, en tot cas.

GITANETA. I... si fèiem un ressoponet en el mateix «Palais»... en comptes d'anar a Can Tunis?

MORENET. Per què?

GITANETA. Perquè... tindràs sòn demà.

MORENET. Ca haig de tenir sòn! A les sis ja podem ser a dormir. Em crides a les dotze: em llevo, me'n vaig a cal barber, després dinem i cap a veure si'm volen.

GITANETA. *(Am molt anhel.)* Ai tant-de-bò!

MORENET. Porta-m l'americana. *(La Gitaneta va a buscar l'americana i ell, cordant-se l'ermilla, va a agafar el berret al costat de l'armari i tot posant-se-l torna cap a la taula. La Gitaneta li dóna l'americana.)* No vinguis massa tard cap allà. *(Mentres es posa l'americana i es fica les cartes a la butxaca, la Gitaneta's queda mirant-se-l cuidadosament pensativa i més que mai enamorada, i, a l'alçar ell la vista pera despedir-se d'ella, topen els dos am la mirada... Afectuós.)* Què barrines?... Què't dol ara?... *(Curt silenci.)*

GITANETA. *(Tirant-se-li als braços i abraçant-lo fortament amb un esclat puríssim de plany i d'adoració.)* Morenet!... *(Teló.)*

FI DEL SEGON ACTE

ACTE TERCER

L'escena representa'ls darreres d'una taverneta que serveixen menjar, d'aspecte pagesívol, edificada a la platja de Can Tunis. Al fons, s'oviren algunes roques i el mar en calma il·luminat pel sol ixent. A la dreta de l'espectador, primer terme, una portalada; més endins, un pou practicable a dos pams d'una porteta mig oberta, i, enfilada per la pared fins a ran de teules, una enredadera cobrint un encanyiçat sostingut am pals que arriba, formant sostre quadrat, aprop de mitja escena. Sota l'encanyiçat, una taula llargaruda i bancs. Immediat a la portalada, a cel obert, un banquilló de pedra am la pared per espatller. A l'esquerra, arrencant de segon terme i descendint a la sorra un xic transversal, una corda am dugues o tres peces de roba exteses.

ESCENA I

EL MORENET, LA GITANETA, EL FORNARET, LA FELA, EL NELIS, LA NINA, EL NOI DE SANS, EL TRENCAFILS, LA PELADA, LA TRUCS I LA CISCA

(A l'aixecar-se'l teló, la Cisca recull els restos del servei del xemflis de sobre la taula i va i ve fins a no quedar-hi més que un porronàs am vi. El Fornaret encara és a taula fumant i mirant el rotllo alegre que han format, asseguts a terra entre primer i segon termes, amb el Trencafils dret

al mig en mànigues de camisa. el Morenet, la Gitaneta, el Noi de Sans, la Fela, el Nelis, la Pelada i la Trucs. La Nina apareix, arreglant-se'l monyo, per la portalada. Tots van sense res al cap am senyals evidents d'haver perdut la nit i d'haver-se revolcat per la sorra.)

TRENCAFILS Nina!

MORENET. Vaja, dòna, que som pocs i fas falta.

NINA. *(Asseient-se a taula d'esquena al Fornaret.)* No vui, que tinc mal de cap.

FELA. Suca-t el melic amb oli! *(La Trucs i la Pelada riuen.)*

GITANETA. Deixeu-la estar, si no vol!

TRUCS. Deixeu-la!

PELADA. Deixeu-la!

TRENCAFILS *(Al rotllo.)* Va, doncs?

EL ROTLLO. Va! *(Es preparen a rebre al Trencafils.)*

TRENCAFILS *(Mirant enlaire, mentres tot-hom queda sorprès i a punt de riure encantat amb ell.)*

Sant Llucià,
fill de Borredà:
guardeu bé de pendre mal
a n'aquet pobre carcamal
a l'espinada i al carpó;
salveu-me-li son trist coixí,
(Es toca les anques.)
junt am lo que té de mellor,
i el malaguanyat tupí.
(Inclinant-se i posant-se la mà al pit.)
Amén.

(Riallada general. El Trencafils posa'ls peus ben junts, s'enquerquera amb els braços fortament encreuats contra'l seu pit, dóna una mirada circular i es deixa caure d'esquena, aplomat, a les mans dels del rotllo, que se'l passen de l'un a l'altre una estoneta am tanta destresa com poden.)

NELIS. *(Donant pressa.)* Ara va bé!

EL ROTLLO. *(Entusiasmant-se joiós.)* Ara! Ara!...

GITANETA. Prou! Prou! *(El Trencafils cau entremig del Nelis i la Pelada.)*

TRENCAFILS *(Amb un crid dolorós.)* Oi! *(S'aixeca tot doblegat, es mossega'l llavi, es redressa, costant-li respirar i apretant-se l'espinada. Els demés també's van aixecant.)*

FORNARET. Porteu la *camilla!*

MORENET. *(Aguantant al Trencafils.)* Què tens?

NOI DE SANS D'ont has rebut?

TRENCAFILS *(Costant-li i tocant-se.)* D'aquí... del costat... i de l'espinada.

FELA. *(A la Pelada.)* Però, com ha sigut?

PELADA. *(Desentenent-se'n.)* Oh! Com ha sigut!

TRUCS. Anavem massa depressa.

GITANETA. Ja m'ho temia jo.

NELIS. *(Signant a la Pelada, excusant-se.)* Aquesta l'ha deixat caure!

PELADA. *(Defensant-se.)* Jo?

MORENET. *(Conduint al Trencafils fins al banc que seu la Nina i animant-lo.)* Vine! No ha estat res això! *(La Fela i la Gitaneta s'asseuen al banquilló de pedra.)*

FORNARET. Que segui i li passarà. *(El Trencafils s'asseu endolorit i apareix de nou la Cisca a darrera d'un pescador de canya, que, ademés de l'eina principal, portà un cistellet i un caixó.)*

ESCENA II

ELS MATEIXOS I EL PESCADOR

PESCADOR. Bon dia. *(Es dirigeix cap el fons de tot.)*

VEUS. Bon dia.

MORENET. *(A la Cisca.)* Porteu un porró de mistela, Cisca. *(La Cisca se'n entorna.)*

ESCENA III

ELS MATEIXOS, MENOS LA CISCA

(El Pescador puja a dalt d'una roca que's veu en el límit de l'esquerra, s'arregla la canya, que és de dugues peces, s'asseu en el caixó, s'enfonça fins al clatell un berretot que treu del cistellet, posa pasta a l'àm i el tira als peixos, anant-los donant menjar, decantat a orient i rebent de plè'ls raigs del sol, sense girar-se mai.)

TRENCAFILS *(Animant-se.)* El Nelis m'ha deixat caure.

NELIS. Mentida! Que ho digui la Nina, si ho ha vist!

TRENCAFILS Que ho digui'l Fornaret.

FORNARET. Noi, no ho sé com ha anat.

NELIS. Diga-ho, Nina!

NINA. Jo ni us veia, de fàstic que'm fan aquets jòcs!

FELA. *(A la Gitaneta.)* Ja tiren.

TRUCS. *(Amb un lleuger temor.)* Jo us ho diré com ha succeit...

NELIS. Calla tu, borinot!

NOI DE SANS *(A la Trucs, a mig to.)* Sí, dòna, no enredis ara.

MORENET. Bé, deixem-ho córrer. No ha sigut pas fet expressament.

TRENCAFILS Sí que m'ho ha fet expressament!

NELIS. *(Amenaçador.)* Expressament?

TRENCAFILS Pera venjar-te de lo que tu sabs.

NELIS. *(Estrenyent el puny.)* Sinó que'm fas pena t'aixafava'l cap.

MORENET. *(Reptant al Nelis.)* Vaja, Nelis, vaja. *(En aquest instant apareix en Vicenç am la mistela.)*

ESCENA IV

ELS MATEIXOS I EN VICENÇ

VICENÇ. La mistela. *(El Nelis clava una mirada d'odi al Morenet i després s'asseu entremig del Noi de Sans i la Nina.)*

MORENET. Vinga! *(Pren el porró d'en Vicenç.)* Beu, Trencafils. No? *(Fa un traguet ell.)* És un xaropet de primera. *(Tornant a oferir el porró al Trencafils.)* Beu, home, beu, que't posaràs a to. *(El Trencafils beu i després els altres, menos el Nelis i la Nina.)*

VICENÇ. Què té?

MORENET. Res... un xic de mal humor.

GITANETA. Encomanat! *(El Morenet convida a fumar al Trencafils.)*

VICENÇ. Ja li passarà, doncs. És mistela del meu poble... de Vallirana... i va bé pera tots els mals. Creieu-me.

NOI DE SANS *Hasta* pera'l mal de pedra?

VICENÇ. Pera'l mal de pedra i pera tota mena de pedregades.

NINA. *(Alçant la veu.)* Fela?

FELA. Què?

NINA. Avisa al públic de preferencia.

VICENÇ. Si falta res més, entreu a fer-me un crid, que aquella ha sortit i haig de tenir compte la botiga.

MORENET. Està bé. *(En Vicenç va per anar-se'n i el Morenet s'asseu en una cadira que hi ha en el cap de taula del fons.)*

GITANETA. Escolteu, Vicenç: i pera'ls que van errats de comptes, també és bona aquesta mistela?

VICENÇ. *(Rient.)* També. *(Desapareix.)*

ESCENA V

ELS MATEIXOS, MENOS EN VICENÇ

(La Nina, com a sàtira, es posa a cantar un tango i la Pelada i la Trucs s'agafen i ballen. El Nelis beu. Desseguit s'aixeca'l Noi de Sans, fa desfer la Trucs de la Pelada i hi balla; la Pelada va a treure a ballar a la Gitaneta, estirant-la per la mà.)

GITANETA. Vés, no'n tinc ganes.

PELADA. Sí, Gitaneta!...

GITANETA. Et dic que no.

PELADA. Això'm fas a mi? *(La Gitaneta s'aixeca i així que's posa a ballar am la Pelada, el Morenet i el Fornaret segueixen el compàs del cant am copets a la taula i mig cantant. Tot just la nova parella ha marcat uns quants punts, i en el moment que'l Trencafils ha fet aixecar a la Fela pera ballar-hi, la Nina, en sèc, para de cantar.)*

TRENCAFILS Justos!

PELADA. *(A la Nina, amb una mirada de rabia.)* Així't grillessis!

NOI DE SANS *(Desfent-se de la Trucs.)* Ara que a la Trucs ja li ploraven els ullets! *(El Fornaret i el Trencafils riuen. La Nina beu satisfeta. El Morenet se la mira contrariat i nota com el Nelis pren el porró de mans d'ella, pera beure també, amb un somrís maliciós.)*

GITANETA. Ja la sabia jo aquesta! *(La Pelada se'n va a seure.)*

FELA. Això és mal fet, Nina.

TRUCS. L'hi fessin a ella!

NINA. No cantava pas per vosaltres jo! *(La Fela se'n va a seure a la dreta del Fornaret, que acota'l cap sobre la taula pera dormir. El Noi de Sans s'asseu entre'l Morenet i la Pelada i fuma.)*

GITANETA. *(Irònicament, però dominant-se.)* Pel mal de cap cantaves, oi, filla?

NINA. Tu'n tinguessis!

GITANETA. *(Fixant-li la mirada.)* T'hi encaparres massa!

NINA. *(Dissimulant la seva rancunia.)* Va a mitjes, Gitaneta! Avui jo... demà tu...

GITANETA. *(Reprès, am molta intenció.)* I passat demà altra vegada tu, no?

NINA. *(Girant un moment la cara.)* Qui sab contra qui's pot girar el vent!

GITANETA. *(Posant-se les mans a les orelles.)* A mi ja'm xiulen les orelles. *(Acostant-se a la Nina, que s'aixeca, i anant pera agafar-li les orelles.)* A veure tu?

MORENET. *(Aixecant-se i contenint a la Gitaneta amb un crid.)* Gitaneta!

NINA. *(Estrenyent el vano.)* Toca-m? *(Les dugues rivals es miren amb odi i com si anessin a abraonar-se.)*

NELIS. *(Imperatiu.)* Seu, Nina. *(Totes les mirades es dirigeixen al Nelis i a la Nina. Curt silenci.)*

GITANETA. *(Al Morenet.)* Mira, paga'l gasto i anem-nos-en cap a dormir.

MORENET. Sí, valdrà més.

GITANETA. I acabarem la festa en pau.

NINA. *(Asseient-se.)* A mi tant me fa en Pau com en Pere.

GITANETA. Ja ho veig lo que tu voldries. Però no ho lograràs.

NINA. Oh! Per vivò la Gitaneta!

GITANETA. I pobre de tu i del Ximet que t'ajudés a sortir am la teva!

NELIS. *(Al Morenet, amenaçador.)* Fes-la callar, si no me'n cuidaré jo!

GITANETA. Tu!

MORENET. *(Calmós.)* I t'ho creus que hi podries res amb ella?

NELIS. Amb ella i am tu, si convé!

GITANETA. *(Llensant-se am la Pelada a aturar al Morenet.)* Deixa-l!

PELADA. Sí, Morenet! *(La Trucs i el Trencafils han aturat al Nelis.)*

TRUCS. *(Al Nelis.)* Sempre seràs el mateix tu també! *(El Nelis li dóna una mirada d'idiot.)*

FELA. Vaja, tingueu més corretja. *(El Morenet té la vista clavada en el Nelis, que acaba per asseure-s altra vegada.)* Seieu i bevem i deixeu-ho estar això... i alcem-ne una de despido tots plegats!

GITANETA. *(Al Morenet, encara enguniosa.)* Seu, seu.

MORENET. En tornarem a parlar d'això, Nelis!

NELIS. *(Sense girar-se.)* Quan vulguis!

MORENET. Aquí hi han masses faldilles ara. I és massa bonic... massa animat!... i no hem vingut pera això tampoc.

NELIS. *(Com abans.)* Al vespre, a La Cadena!

GITANETA. Enlloc!

MORENET. Però no ho xerris, tonto, aon, sinó no podrem saber si pateixes anyorament al veure-t a soles i a les fosques amb un que vol conèixer si ets gall o gallina! *(El Nelis belluga una cama nirviosament i es mossega'l puny dret pera denotar que s'esforça en reprimir-se.)*

PELADA. Deixeu-ho córrer! *(El Morenet s'asseu.)*

GITANETA. *(Mirant a la Nina.)* Tota la culpa la té aquella verinosa.

TRUCS. I bé, dòna!... Voleu que canti jo i després una altra, i podrem ballar i oblidar-ho tot?

GITANETA. No, si no ve del ball el mal. Ve de més fons... i de dies! *(Passa per darrera del Morenet i se'n va a seure a l'esquerra del Fornaret.)*

TRUCS. Em sabria greu que la festa no acabés amb alegria.

PELADA. Fem «La Pava», noies?

TRUCS. Apa, fem!

TRENCAFILS Sí, sí, «La Pava»! *(La Pelada s'aixeca.)*

NELIS. Anem, Nina? *(Expectació.)*

NINA. No. *(Curt silenci.)*

FELA. *(Mirant al Fornaret.)* Com dorm aquet!

TRUCS. Jo no sé per què tot-hom no ha de ser franc i anar am bons fins! *(El Trencafils agafa'l porró de la mistela per entre'l Nelis i la Nina i beu.)*

GITANETA. *(Amb intenció.)* N'hi ha que encara que volguessin no podrien.

MORENET. Gitaneta, fes-me'l favor.

NOI DE SANS Sí, això és mal dit.

NELIS. *(Al Trencafils, que ha deixat el porró.)* I tu, titi, ni en bé ni en mal, no'm tornis a posar maimés la mà a sobre, perquè t'encendré'l coco! *(El Trencafils se'n va a seure en el banquilló de pedra tot moix.)*

GITANETA. Què't sembla, Noi de Sans? Després que de poc l'esguerra deixant-lo caure!

MORENET. *(Imposant-se a tots amb un crid i donant un cop de mà plana a sobre la taula.)* Prou! *(El Fornaret es desperta i es frega'ls ulls.)*

FORNARET. *(Ensonyat.)* Qui... qui ha pres mal? *(Mirant a tots cantons.)* Tant cert que'm creia que veniem i que al passar pel Morrot haviem volcat a la via del carril!

FELA. *(Rient.)* El Morenet, que ha donat un cop a sobre la taula.

FORNARET. *(Ressentit.)* Doncs no m'agraden aquestes bromes estant dormint.

FELA. Si no ho ha fet per broma, llonza!

FORNARET. Pitjor encara!

FELA. És que s'han disputat!

FORNARET. S'han disputat? Qui?... De serio, Morenet?

MORENET. Sí, Fornaret. Ditxós de tu que dormies!

FORNARET. Però què teniau? *(A tots.)* Què ha passat? *(Silenci.)* No's pot saber què ha passat?

MORENET. Massa que ho sabràs! *(El Fornaret dóna una ullada a totes les cares, que expressen fredor i recel.)*

FORNARET. *(Enfadant-se.)* Bé, que és comedia o què?

TRUCS. No és comedia, no, Fornaret!

FORNARET. *(Desconfiant.)* No? *(La Pelada's tapa la boca amb un mocador per no esclatar a riure veient l'expressió còmicament extranya, de recel, que's remarca en el rostre del Fornaret.)*

TRUCS. No.

FORNARET. *(Exaltat, obrint els braços.)* Doncs què és?

FELA. *(De mala gana.)* Que no ho veus que si se t'explica és retreure la qüestió i endanyar la llaga? *(El Fornaret queda tot parat.)* Només falta que t'enfadis tu ara! *(El Morenet va per estirar el porró de la mistela i es troba que la Nina s'ha girat i l'agafa primer que ell, oferint-li a l'adonar-se'n.)*

NINA. Té, beu, si vols.

MORENET. No, beu tu... Has sigut primer.

NINA. Tu mateix... *(Beu.)*

MORENET. Això rai. És igual. *(La Nina va per allargar-li'l porró... Bondadosament.)* Convida al company, si't plau... *(Expectació. La Nina ofereix el porró al Nelis contra voluntat pera complaure al Morenet.)*

NINA. Beu. *(El Nelis gira la cara.)*

FELA. Vaja, beu, home!

TRUCS. Beu, Nelis!

NOI DE SANS *(Fent la part del Nelis.)* No'l forceu, si no'n té ganes!

FORNARET. Vinga! Ja beuré jo! *(La Nina li dóna'l porró i beu.)*

NELIS. *(Aixecant-se resolut.)* Anem, Nina.

NINA. No vui.

NELIS. *(Fréstec.)* Què dius?

NINA. *(Plantant-li cara.)* Que no vui. *(Totes les mirades es fixen en ella i el Nelis.)*

NELIS. Anem, perquè sinó faràs el paquet tu!

NINA. *(Encenent-se.)* Ara ni que m'haguessis de matar.

NELIS. *(Amb un gesto amenaçador i apretant les dents.)* Nina!

FORNARET. Vaja, Nelis, em creia que érats més esquilat.

NELIS. Què voleu dir amb això?

FORNARET. Que a n'aquesta dòna només li fas engunia, fàstic i picó *(El Nelis dóna una mirada a la Nina.)* i que te'n hauràs d'anar ben solet si vols fer-nos el despreci de sortir d'aquí sense la companyia de tots els que hem vingut.

NELIS. *(Terbolós.)* Veureu, tinc sòn.

FORNARET. A mi ous pollats?

NELIS. I jo no vui fer-vos cap despreci a vós ni als amics. *(Amb un cop de cap a la dreta.)* Au, Nina.

NINA. *(Al Nelis, am despreci i com midant-lo am la mirada.)* Què t'has figurat am mi? Que't creus que perquè ahir em vas pagar una cervesa i et vaig escoltar quatre bestieses d'*halago* entremig d'amenaces em tinc d'ajupir als teus capritxos com un *saldo* famolenc? No t'ho creguis!

NELIS. I tu, que't creus que jo treballo d'arroç com un *quinto* i que no't faré cumplir lo que quan veniem m'has tornat a prometre?

NINA. Deus somiar també! Què t'hi promès?

NELIS. Què m'has promès? Ja ho sabs!

NINA. Lo que sé és que voldries treure-m del «Palais»...

NELIS. *(Interrompint-la.)* Mentida! *(Mira temerós al Fornaret.)*

NINA. ...pera donar-te *pisto* i fer rabiar a un altre. *(El Nelis, exaltat, obre'l braç dret amenaçador. La Nina s'aixeca ràpidament i s'acantona mig pas endins alhora que'l Nelis li signa anar-se'n els dos amb el braç extès a la dreta i un crid agressiu.)*

NELIS. Passa! *(La Nina no's mou, temerosa... Donant-li*

una bofetada i tirant-se-li al damunt pera fer-la seguir a la força.) Passa!...

MORENET. *(Aixecant-se tot irat.)* Canalla!

NELIS. Passa!... *(La Pelada, la Trucs, el Noi de Sans, el Morenet i la Fela corren a arrencar a la Nina del Nelis. El Fornaret i la Gitaneta s'aixequen, però no's mouen del seu lloc. El Trencafils abandona'l banquilló i es queda a l'expectativa en la portalada.)*

NINA. *(Gemegant.)* Lladre! Assessí!...

MORENET. *(Obrint-se pas, amb un revòlver a la mà esquerra.)* Deixeu-me-l!... *(Les dònes xisclen esparverades i s'aparten a un i altre costat amb el Noi de Sans. El pescador s'ha girat i desapareix.)*

GITANETA. *(Amb esglai, posant-se les mans al cap.)* Morenet! Morenet!... *(La Nina s'escapa del Nelis, que s'ha tret un ganibetet afiladíssim, i s'ampara amb el grupo de dònes de l'esquerra.)*

NELIS. *(Al Morenet, am goig sinistre.)* Ah! Tu!...

MORENET. *(Avançant.)* Sí, jo! Covard!... *(El Nelis recula un xic... Fent-li fer brincos de costat i endarrera a patades de taló, mentres l'altre espera poder-lo ferir.)* Jo!... Jo!...

NELIS. *(Errant una «punta» al pit.)* Té!...

GITANETA. *(Agafant-se, suplicant, al Fornaret, presa de temor.)* Ai, Fornaret!... *(El Fornaret es treu un revòlver de l'americana i es posa fòra del banc amb impulsos d'intervenir en la baralla.)*

MORENET. Fòra d'aquí! *(Encerta una puntada de peu al darrera del Nelis i va per passar-se'l revòlver a la mà dreta al mateix temps que'l Nelis se li tira de brut al costat esquerd, ferint-lo mortalment.)*

NELIS. Ara!... *(Xiscle d'esglai de totes les dònes, menos la Nina. Al Morenet li escapa l'arma dels dits, vacila un instant posant-se les mans al costat i va a caure. La Gitaneta's redressa esglaiada i el Fornaret deixa'l revòlver sobre la taula i*

corre am la Fela, la Trucs i la Pelada a aguantar al Morenet i el fan seure en el banc.)

TRENCAFILS Vicenç! *(Desapareix per la portalada, sentint-se-l cridar encara: «Vicenç! Vicenç!»)*

ESCENA VI

ELS MATEIXOS, MENOS EL TRENCAFILS

(El Nelis ha quedat momentàniament aterrat de la seva obra. La Nina s'aixuga sang del nas i del front tota torbada, i el Noi de Sans, que s'adóna com la Gitaneta veu el revòlver del Fornaret i se'n apodera, passa per darrera de la taula i va per pendre-li.)

NOI DE SANS *(Amb un crid.)* Fuig, Nelis!

GITANETA. *(Disparant al Nelis.)* Assessí!... *(Les dònes xisclen esgarrifades, el Fornaret alça'l cap sorprès, la Nina cau morta instantàniament i el Nelis, que ha arrencat a córrer, s'escapa per la dreta del fons.)*

ESCENA VII

EL MORENET, LA GITANETA, EL NOI DE SANS, LA FELA, EL FORNARET, LA NINA, LA PELADA I LA TRUCS

(El Noi de Sans, desseguit del disparo, ha desarmat a la Gitaneta, que avança cap al mig de l'escena, am la cabellera extesa, boja d'odi i de dolor.)

NOI DE SANS Deixa-l! Deixa-l!... *(La Pelada i el Noi de Sans van per auxiliar a la Nina. La Gitaneta's gira i al veure a la Nina estirada a terra s'apreta'l cap i tanca'ls ulls horroritzada.)*

GITANETA. *(Trontollant.)* Oh!...

ESCENA VIII

ELS MATEIXOS I EN VICENÇ I EL TRENCAFILS

(En Vicenç i el Trencafils apareixen tot esverats, acabant-se d'aterrar al veure'l sagnant espectacle.)

VICENÇ. Jesús!... *(La Trucs sosté a la Gitaneta i el Trencafils corre a ajudar-la. La Fela i el Fornaret no han abandonat al Morenet, que va tornant en sí.)*

FELA. Correu, que s'està morint!... *(En Vicenç es llença a auxiliar al Morenet.)*

NOI DE SANS. És morta!

PELADA. *(Sanglotant.)* Quin front, mare meva!... *(La Gitaneta's desmaia sobre'l banc.)*

FORNARET. Qualsevol cosa pera tancar-li la ferida! *(En Vicenç es precipita a dintre casa seva seguit del Noi de Sans.)*

TRUCS. *(Descordant, febrosa, el còs de la Gitaneta.)* Aïguanaf!... *(La Pelada entra a buscar-ne apressagada.)*

MORENET. *(Agonitzant.)* Git... taneta... no'l... delateu... A...ca...ba...rà... com... com... jo!... *(Vol redressar-se i cau a terra mort a l'instant mateix en que reapareixen en Vicenç i el Noi de Sans am draps de tela.)*

TOTS. Mort!... *(Teló.)*

FI DEL DRAMA

Obres de Felip Cortiella

EN CATALÀ:

	PTES.
EL GOIG DE VIURE. (Agotada.)	
ELS ARTISTES DE LA VIDA. Ensaig dramàtic en tres actes i un pròleg. (Agotada.)	
EL CANTOR DE L'IDEAL	0'25
EL PLOR DE L'AUBA	1
ELS MALS PASTORS. Drama en cinc actes (traducció de *Les Mauvais Bergers* d'OCTAVI MIRBEAU). .	2
DOLORA. Poema dramàtic en un acte.	1
ROSMERSHOLM. Drama en quatre actes (traducció de l'obra del mateix títol d'ENRIC IBSEN)	1
EL MORENET. Drama en tres actes	2

EN CASTELLÀ:

EL LLANTO DEL ALBA	0'50
EL TEATRO Y EL ARTE DRAMÁTICO DE NUESTRO TIEMPO. Conferencia	0'20
LOS MALOS PASTORES. Drama en cinc actes (traducció de *Les Mauvais Bergers* d'OCTAVI MIRBEAU).	1

EN PREPARACIÓ

LA DRESSERA. Drama.

Totes les obres publicades, exceptuant les agotades, poden adquirir-se en la llibreria d'Antoni López, Rambla del Centre, 20.